

Slovanska
knjiovna.

Славянская
Библиотека.

Slovanska knjižnica.

Urejuje in izdaja A. Gabršček.

Punčika.

Mestni obraz.

Poljski spisal Stanislav Grudziński.

Poslovenil S. P—ov.

V GORICI.

Tisk. in zal. „Goriška tiskarna“ A. Gabršček.

PUNČIKA

Meetni obraz.

Poljski :

STANISLAV GRUDZIŃSKI

Poslovenil: S. P—ov.

V GORICL.

Tiskala in založila »Goriška Tiskarna« A. Gabršček.

1897.

IN 2 03000221

I.

Zibelko moje junakinje so pozdravljala najveselejša predznamenja. Na ulici pred spalnico je igral kolednik veseli «valček», v sosednji hiši se je razlegal ognjevit «galop», in na dvorišču je izvrševala opica v rdečem klobuku in zelenem fraku — v pričo številnega občinstva, kuharic, otrok in drvarjev, ki so žagali drva — nenavadno ljubko nekaj svoj narodni ples iz afrikanskih gozdov...

V gosposki hiši Dolinčevih, katerih družina je štela že prej štiri otroke in se je zdaj pomnožila še za jedno hčerko — je bila tudi splošna zadovoljnost, da-si iz različnih vzrokov. Gospa je bila sicer že dokončala štirideseto leto in je imela že sedemnajstletno hčer, gospodično Justino, vendar je pozdravljala rada to priložnost, ki se jej je zdaj po-

nudila, da bode mogla nastopati kot «mlada mati». K temu jej je dajalo pravo malo dete in pa še dobro ohranjena zunanost. V ostalem pa je bil krst tudi izborna pretveza, da se napravi plesna zabava; in to je bilo zopet nekaj, kajti gospa Dolinčeva je bila navdušena za vsako zabavo.

Kar se tiče gospoda svetovalca, zdelo se mu je, da se je zopet pomladil, ko je dočkal še enkrat pomnoženje svoje družine. To mu je očitno jako ugajalo. Pohajal je s prožnimi koraki po sobi, gladil se po pleši in zrl nekako ponosno na ljudi. Bil je to zanj jeden od onih redkih trenotkov, v katerih se mu je zdelo, da je gospod v svoji hiši. V ostalem pa si je že naprej predočeval utis, ki ga napravi s to novico zvečer v zabavišču pri svojih običajnih tovariših.

Rojstvo male sestre je osrečilo tudi njene brate in sestre: petletno Jadvigo, osemletnega Edmunda, desetletno Pavlino in najstaršo Justino. Jadviga je trdila, da je to punčika, ki jo je štorklja prinesla nalašč za njo. Mundo jo je hotel vzeti na roke, Pavlina pa je jela delati čipkasto čepico za malo. Tina ali gospica Ernestina je bila očarana,

ker je bila novorojena tako lepa in tako zelo podobna materi.

«Kako pa jej bode ime?» je vprašalo vsako dete po vrsti.

Ime še ni bilo naznačeno; zato je vzel gospod svetovalec koledar in skupno z ženo sta določila: da naj se imenuje mala — Evalalija Kornelija Flora.

«Lala! Lala!» so vzkliknili otroci po vrsti; in glej, na ta način je postala moja junakinja Lala.*)

Gospa Dolinčeva je bila preveč visoka, svetna gospa, da bi bi bila sama hranila Lalo. Dali so jo torej v oskrbovanje dojnice in jo namestili skupno z njo v sobici pri dvorišču, ki je služila tudi za oblačilnico za časa plesnih venčkov in za skladišče raznovrstne ropotije, katero je trebalo spraviti gostom izpred očíj.

Otrok je prinesel na svet dobro zdravje; in razvijal se je bujno in srečno, če tudi je bil ločen od matere. Ko je začel kolednik gosti na dvorišču, ali pa so doletali iz sobane poskočni glasovi plesa, ki ga je igrala

*) Poljski: lala, lalka = igrača, punčika.

gospica Ernestina, so se vzdigovale drobne Lalkine nožice v zibelki. Včasih je bila tudi dojnica prisiljena, plesati po sobi, da bi upokojila otroka, kadar se njegovi razdraženi živci niso hoteli drugače pomiriti.

II.

Lala je imela že pol leta, ko so jej začeli napravljati neko slavnostno obleko. Otročje oko je postajalo nekako začudeno na onih tkaninah, čipkah in trakovih, ki so jih polagali na njo in spet snemali. To lepoticje je bilo pač malo spodobno oni zanemarjeni, največkrat umazani, a včasih tudi strgani obleki, ki jo je nosila Lala vsaki dan. In enkrat je prijela z rokama rdeč trak in ga zmašila nekoliko v usta; tako si je priborila ta «lišp», kajti zdaj ni bil več za rabo.

Nekega dne so oblekli Lalo tako lepo, da ni bilo lepše «punčike» v nobeni prodajnici. Ta je bila njena prva pot v cerkev, (pravijo, da ima gospoda svoje predpravice); in tu se je vedla za časa krstnega obreda

dostojno, — kot oseba, ki se zaveda društvenih šeg.

Tega dné zvečer se je vršil prvi nastop naše junakinje na širnem svetnem pozorišču. Prinesli so jo v dvorano, kjer je svetilo mnogoštevilno sveč, donela vesela godba, in kjer se je bila sešla množica ličnih oseb, da bi videla zadnje upanje gospôstva Dolenčevih.

Ko so jo bili ogledali dobro, razlegal se je pohvalni šepet po dvorani; spoznali so jednoglasno, da je Lala lepa.

To je bilo njeno prvo zmagoslavje.

Nu pa, poglejmo še mi, kakošna je naša junakinja. Kolikor se da posneti iz črt poluletnega deteta, bode to verna materina slika. Podolgasto okrogle, safirove oči so gledale na svet dosti veselo, ali brezmiselno, okrogla lica z jamicami, nizko čelo, drobna usta, — glej, v tem je bila podobna mala punčika stari, ali — da govorimo uljudneje: hči podobna svoji materi.

Gospa Dolinčeva je držala nekako ljubko svoje dete na kolenih in nežno pritiskala rožna usta na njeno čelo; v njenih očeh se je bral izraz materinega ponosa; in ta je bil

tem lepši, ker se ga je videlo le redko pri njej. Gospe so jo hvalile jedna bolj od druge, gospodje pa so jej prerokovali: da bode kraljica v dvoranih, in pristavljali laskavo, kako zeló je podobna materi.

Lalka je sprejemala vse to dosti ravno-dušno, kakor stvar, ki jej je tikala. Samo safirove oči so se zadrževale z ugajanjem na zlatih uhanih, naprsnih iglah, zapestnicah in na cveticah, ki so krasile gospém glave. Ali, ko je zabrnela godba, oživila je mahoma vsa njena postava in jela je otepati z rokama in nogama in hotela je, naj bi se spustila v navadni ples dojnica, ki jej je stala ob strani. Ker se pa to ni ujemalo z vzporedom zabave, sta morali obe iz dvorane, navzlic silnemu prosvedovanju od strani male Lale, ki je menila, da je uprav sredi plesalcev pravo njeno mesto.

Dasi je naša junakinja tako odločno pokazala, da je sposobna za gospôsko, svetno življenje, odkazali so jej vendar v stanovanje oblačilnico — pod nadzorstvom in v tovaršijo služabnikov. Tak je bil namreč način izreje v hiši gospôstva Dolinčevih. Gospa sama in starše sestre, Tina in Pavlina,

so se pokazale redko kdaj Lali. Kako pa neki? Saj jim je vzelo preveč časa vživanje svežega duha na Novem svetu in krakovskem predmestju, vsakdanje pregledovanje prodajalničnih oken, poseti, zvečer pa zopet koncerti in gledališče; ni ostajalo torej časa, da bi se bile mogle pečati z otrokom, če tudi še tako na kratko. S početka je delala Lali vsaj Jadviga družbo, ali tudi to je prenehalo, ko je začela izvajati šole na glasovirju, učiti se branja, pisanja in računstva, a včasih — v nagrado za prednost — drugovati materi in sestram v njih vsakdanjem defilovanju čez «Novi svet». In od tedaj se je tako napihnila, da se jej je zdela vsaka zabava z Lalko neprimerna in celó razžaljiva.

Še manj se je mogel baviti ž njo gimnazijec Mundo. Le včasih je privihral sem in podal sestri kak poklon, n. pr. «ti bedasta Lala!» Na to jo vščipnil v dokaz ljubezni v lice ali kje drugje ter izginil. — Se vé, da jej s tem ni prav ugodil. Moja junakinja je jela že zgodaj kazati odlično narav, zato so budile take šale v njej le nevoljo in glasen upor. Če so jej rekli «lepa Lala! brdka Lala!» se jej je zdelo, da je v

tem znak dobre odgoje in govorila je včasih z nasmehom :

«Lala vé, da je lepa in bode imela bogatega soproga, kočijo, čipke in zlate uhane».

Se vé, da se je bila teh besedij naučila od drugih. Kakor hitro je jela namreč govoriti, zabavale so se služabnice ž njo in jo učile — kakor papigo — raznih izrazov. In čim manj je bil kak tak navaden v otroških ustih, tem večje veselje je bilo to v krogu najprvih učiteljic Lalinih. Začele so s poje-dinimi besedami, na to so prišle počasi do celih stavkov in celo pesmij, n. pr. «Plesala je Marijetka», ali: «Primeril se mi je slučaj». Otrok se je učil na pamet posebno zlahkoma in kazal dosti duhá. Njegova vprašanja, zadevajoča predmete, ki so ga obkroževali, so kazala poseben opazovalni razum. Ali žal! največkrat so ostala brez odgovora, ali pa so bili ti odgovori nesmiselni.

Utisi, ki jih je vsprejemala polagoma vzbujajoča se pamet, so ostali v tesni zvezi; bili so le nadaljevanje onega, kar je bila najprej opazila. Oči in ušesa so srečevale s početka slepila, barvne krpe, poskočnice in smeh; in torej so se zdaj njene otročje misli

sukale le o tem: kako se pripravljajo ljudje na ples, kako se ga veselé in se ga spominjajo; kako se popravljajo in predelujejo razne tkanine: tuli, muselini, čipke, baržuni itd.

O delu si je predstavljalo dete dvojno: ono v kuhinji, ki ima v namen jedi, in ono v oblačilnici, ki se peča z napravo zabav. Ker sta pa kuharstvo in šivanje — kakor znano — priljubljeni zabavi vsaki mali deklici, torej se lahko reče: da Lala ni imela pojma o pravem delu, da jo je okroževal od vseh strani dušech vzduh brezmiselne radosti. Kadar je oče pogledal k njej, jej je povedal, da je lepa, hopkal jo je na kolenih in smejal se ž njo vred. Mati jej je kupovala igrače, posebno punčike, napravljene za ples, poljubljala jo, včasih jej je tudi dovolila, da se je smela sprehajati po sobah in si ogledati z oken dvorane ulično vrvenje. Za Božič so jej napravili že večjo punco, ki je odpirala oči in zapirala in se presunljivo jeknila, če jej je stisnila prsi.

«Pazi, da bodeš mična in uljudna, kakor ta punčika!» Glej, kak idejal je predstavljala mati otroku.

Starše sestre so jej govorile le o zabavah, Jadviga se je bavila včasih rada z lepo punčiko Lilino in omenjala pri tem njeno lepoto in obleko. Mundo jo je vprašal navadno, ali si je že izbrala moža? Ta izraz jej je prihajal tako pogostoma na otroška ušesa, da je nekdam prav po otročje prашala:

«Kaj pa je to mož?»

«Mož, gospodična», je rekla kuharica s povdarkom: «to je tak človek, ki služi denar in kupuje lepa krila ženi in jo vozi na plese, da se more zabavati».

Navzoči sluga in sobarica sta se pri tem glasno nasmejala.

«Ni res!» je rekel sluga. «Mož je velika punčika, ki miga z brki, gladi se po pleši, in kadar ga žena dobro stisne, tedaj meče denarje iz ust».

In spet so se nasmejali navzoči, a Lala seveda tudi.

Take vrste so bila pojasnila, ki so jih dajali radoznali deklici. Ker pa je največkrat zastonj vprašala, in je včasih bila nagrada te radovednosti srd ali pa udarci, za to je prашala Lala vedno redkeje in vedno

bolj ravnodušno gledala okoli sebe; in vzbu-
jajoča se dušna delavnost jela je polagoma
ugašati.

III.

Razen sorodstva in služabnikov je imela
naša junakinja še jedno tovarišico, o ka-
teri dozdej nisem še nič spomenil. Kadar
gospode ni bilo domá, šli so posli — po var-
šavski navadi — iz hiše na dvorišče, ali pa
hiteli na vrata, priljubljeno mesto veselih
razgovorov. Lalina dojnica ali zdaj njena pe-
stunja je bila posvetna oseba; brez nje ni
smela minuti nobena jednaka seja. In tako
se je udeleževala večkrat tudi moja juna-
kinja pri teh sejah na vratih. In tudi to je
bil jeden činitelj v njeni izreji. Godilo se je
pa tudi, da mraz ali dež, ali pa še bolj po-
gosto vzroki prav zasebne vrste — niso do-
voljevali pestunji, da bi bila jemala seboj
gospodično. In da tedaj ni ostala Lalka sama,
je poklicala pestunja za njo Barbko, ki je
bila pol leta starejša od Lalke.

Barbka je bila hči ubogega uradnika in je stanovala s stariši v dveh sobah, ki sta imeli izhód na kuhinjske stopnice. Mati jej je po dnevu šivala na šivalnem stroju in le redko kedaj je mogla voditi svojo Barbko iz hiše, posebno ker so jo zadrževali mlajši otroci v tem. Zato je včasih pestunja jemala tudi Barbko seboj, vodeč Lalo na svetokrižko predmestje; in po tem je v prostih časih prihajala ta Barbka, hči uradnika, na posete hčerki gospóstva Dolinčevih, kadar je bila ta sama. Gospa Dolinčeva je namreč nevoljno gledala to poznanstvo, trdeča, da se nauči Lala v tej za njo neprimerni družbi slabih šeg in prostih izrazov.

Barbka je bila razumna deklica, da-si boječa. Bila je čisto, toda uborno oblečena, skromna v vedenju, v govoru, ljubezniva in uljudna. In bila bi boljši uзор za svojo tovarišico, nego ona škileča punčika; ali tega nikdo ni pomislil. Nasprotno: Če tudi si ni mogla Lala tega še raztolmačiti, vendar je čutila, da se nekako ponižuje, ko dopušča v svojo družbo ubogo oblečeno dekletce, ki nima niti lepih punčik. Ni jej bil torej še znan čut nejednakosti mej ljudmi.

«Bila sem z materjo v cerkvi», je rekla nekdaž Barbka. «Uboga mati je jokala mej molitvijo, in meni se je tako usmilila, da sem se še jaz zjokala, da so mi kar oči zardele».

«A zakaj je jokala tvoja mama?»

«Ne vem... Pri nas je uboštvo; oče je bolan, mama sama pa ne more vsega oskrbeti, da-si dela po dnevu in po noči, in denarja je vselej le malo».

«Čuj Barbka, če bi imela take papiriče, ki jih daje mama za obede, dala bi ti jih, ali nimam jih».

«Tudi jaz nimam», je šepnila Barbka žalostno, «in zaslužiti še ne morem».

Lala ni razumela, kaj pomeni ta izraz «zaslužiti»; ali to je ni motilo, posebno ker tudi Barbka ni znala gotovega odgovora na vsako njeno vprašanje. — Zato pa je jasno stala pred otroškimi očmi ta resnica, da je slabo, ako nima človek denarja.

«Ali ti ne hodiš z mamo v cerkev?» je prašala Barbka.

«Ne, mama pravi, da me popelje tjá, kadar bom večja in lepše oblečena».

«Ali morda nisi lepo oblečena?»

— «Ne! Ko bodem imela čipke, nagubano suknjo in uhanе, tedaj pojdem».

— «Pa Očenaš — ali znaš?» je vprašala zopet zvedava Barbka.

«Ne, samo «žegnati» se znam».

«O! Jaz pa že davno znam moliti Očenaš in Češčeno Marijo in vero; včeraj pa me je učila mama še Angeljevo Češčenje za dedovo dušo, ki je umrl v Krakovu. Poprosi mater, naj te nauči Očenaš!»

Ali se je oglasila neki zdaj samostojno njena častihlepnost, katero je spodbujalo dozdej samo lepotičje? Ne vem! — Nu, skratka: pri prvem sestanku z materjo poprosila je Lala nepričakovano:

«Mama, naučite me Očenaš!!!... moja mama!»

Gospa Dolinčeva je naglo zardela srditosti.

«Kaj! Še Očenaša ne znaš? Dete ima že blizo šest let, pa nihče ga ni naučil. Tako je s temi slugami! Plačujemo jih dobro, a zanesti se ne more na nje. Tina! Tudi ti bi jo lahko naučila Očenaš. Če bi prišel kak duhovnik k nam, to bi bila gotova sramota! — Ali pa ti, Pavlina! Lepo pomoč ima mati od

vas! Vse je na moji glavi, o vsem moram sama vedeti. Prav čudim se vam, zares! Učiti tako umno deklico, kakor je Lala, to je prav prijetno! Če bi ne imela toliko važnejših reči na glavi ... Lejte, brez mene ne morejo naučiti otroka ničesar».

A motila se je gošpa Dolinčeva v svojem plemenitem srdu; kajti Lala ni bila tako zanemarjena. Res, da ni znala Očenaša, ali zato pa jej ni bilo ptuje, kakor vemo: «Primeril se mi je slučaj» in «Plesala je Marijetka». Tudi so jo bili seznanili z drugimi besedami, in med njimi tudi takimi, ki jih je malo čudno slišati od šestletnega otroka.

Ta slučaj o Očenašu je spomnil gospo Dolinčevo, da bo imela Lala kmalu že šest let; da je treba torej pomisliti, da se jo polagoma seznaniti s svetom. In napravili so jej torej vso novo obleko, t. j. suknjo po zadnjem modnem časopisu, olepšano s trakovi in precej izrezano, klobuček s peresi, gosposke rokavice itd. V vsem tem je bila še lepša nego ona velika škileča punčika ... Tako oblečena je šla v prvo z materjo in sestrami v cerkev, po tem pa v saski vrt.

IV.

To je bil važen korak v njenem življenju. V vrtu se je seznanila z nekaterimi znamenitimi osebami. Dve ste bili hčerki bankijerja in jedna polkovnikova — lepe isto tako, kakor ona. In sprehajale so se skupaj, držeč se pod pazduho, ter kovalle načrte za bodoče skupne zabave. Lala se je jako naglo prilagodila visokemu «tonu» teh dam; in ko je prišla k njej neka doktorjeva hči v sivi suknji in slamnatem klobuku brez peres, in je nasvetovala skupno zabavo: — odpravila jo je Lala s prevzetnim pogledom in obrnila jej hrbet.

Bankijerjevi sta prasnili v smeh.

«Šla je — kakor oprana kokoš! Prav jej je. Ti ne veš, ma chère (draga moja), kako sitna beračija je to v teh sivih suknjah in brez rokavic. Da vendar puščajo kaj jednakega v vrt!»

«Jaz», je rekla polkovnikova — sem počastila nekdanj s solnčnikom po plečah tako gospico; povem vam, da še zdaj 'to pomni».

Lala je poslušala pozorno in sramovala se je nekoliko poznanstva z Barbko. Kaj bi

jej rekle gospice, če bi to vedele! In sklenila je, da pretrga to neprimerno poznanje.

Takoj potem, ko so bili napravili Lali ono bahaško obleko in je bila posetila saski vrt, je prišla druga, nič manje važna sprememba za njo. Na mesto pestunje je stopila francozka odgojiteljica gospica Mina, ali Viljemina. In s to je imela naša junakinja vsak dan dohajati v oni vrt in se vaditi v nadsekvanskem govoru (francozkem jeziku s švicarskim narečjem).

Ta oddelek v življenju Lale je bil zelo vesel in svoboden. Oblačili so jo prav po šegi in skrbno; z gospico Mino sta se dobro razumeli in učenje jezika je šlo tako zlahkoma, da sta že za leto potem popolnem govorili mej seboj. In dve leti potem, ko je bila zapustila pestunjo in oblačilnico in se imela poročiti gospica Ernestina, je nastopila naša junakinja že v dvorani kot nevestina sestra. In očarala je vse s svojo lepoto in obleko, pa tudi z odličnim vedenjem, razgovarjanjem v tekoči francoščini. Lepa Lala! dražestna Lala! je šlo od ust do ust. Ona je slišala to pohvalo; vendar pa je znala

ohraniti ves ugled dorastle gospice; in kar nič ni pokazala, kako ji godi to laskanje.

Pametni ljudje so se zelo čudili, odkod je v otroku taka predčasna dozorelost; in na mestu pohvale so kimali pomilujoče z glavo.

Od kod ta dozorelost? Tudi mi bi prašali tako, če bi ne vedeli, kakšno je bilo njeno tedanje življenje, ki je bilo urejeno tako, da ta otrok ni bil nikdar pravi otrok. Kar je bilo v njem živega, naravnega, prvi vzleti čustva, domišljije in duha: vse to se je posušilo in usahnilo v tem ozračju, ki ni dajalo najmanjše hrane niti sreči niti pameti. In ves prirojeni duh, ostanek usahle razumnosti, se je obrnil na posnemanje drugih. Lala je bila v osmih letih svojega življenja popolna podoba starejših sester in matere. Te so se lišpale — tudi ona se je rada lišpala; lovile so plese in zabave — ona tudi; in njih veselost, ki so jo pa znale obdržati v mejah spodobnosti, njih kretanje — naučeno pred zrcalom, vse, — celo: nasmehi, pogledi in razgovori — vse to se je prikazovalo spet pri — Lali!

Če je bilo v njej še kaj drugega, to je bilo izposojeno od gospice Mine, ali pa od katere znanke iz vrta.

Saski vrt je bil nekaka akademija za našo junakinjo. Francozinja, ki je imela več zvez in znanj, je ljubila najbolj neki drevored, in rada presedevala v njem v izbranem tovarištvu. Lala je mogla letati, koder-koli se jej je ljubilo, sklepati znanstva po svoji volji, razgovarjati se z vsemi — samo pod pogojem, da bi je ne bilo treba iskati predaleč okrog. Otroče je jelo pogledovati polagoma vedno bolj radovedno znance svoje odgojiteljice in po tem opazovati tudi druge, ki so posedavali samotno tam ob strani na klopéh. In če je ni zadovoljevalo samo to opazovanje, je dobila razlago praktičnega življenja v plemenitem krogu drugih pestunj, odgojiteljic in raznovrstnih otroških oskrbnic, ki so večkrat na široko razpravljale hišne zadeve svojih gospodarjev.

Prejšnja udeležitev pri sejah na vratih je podajala Lali zmožnost, da je umela popolnem tudi te predmete, ki jih je sedaj slišala, in iz tega je imela ne malo duševne hrane!

Načrt poroke, tičoče se Tine, ki je bil vedno na dnevnem redu v hiši gospôstva Dolinčevih, preresetovanje najrazličnejših prašanj v tem pogledu: vse to je Lala prav pazljivo poslušala. Vedela je, koliko dote so naznačili Tini, in da dobi tudi ona nekdanj toliko; vedela je, kdo se je zanimal za njeno sestro, koga je zagovarjala mati, in katerega oče, in pa kateremu od teh tekmecev je bila naklonjena sama gospica. Ko so ocenjevali vrednost teh gospodov ženinov, je bil redko kdaj govor o njihovem značaju in omiki; zato pa je vedno na vseh ustnah zvonelo — stališče kandidata. Bogatejše so sprejemali z odlikovanjem, manje premožne hladneje, — uboge celo mrzlo. Lala je to prav dobro poznala.

Tina je živela v prijaznosti z gespo Mino in včasih hodila ž njimi na izprehod v vrt. Francozinja jo je po navadi radovedno poprašala: katerega teh tekmecev ljubi. Tudi Lala je bila zelo radovedna v tem pogledu — ali nikdar nista izvedeli nič gotovega. Jeden je ugajal gospici Tini radi lepega obraza in ljubkega vedenja, drugega je priporočala lična gosposka kočija, v kateri se

je sam spretno vozil, tretji je imel lepo doneč naslov in zveze z gospémi — četrti naposled je veljal za bogatega.

Lala je bila radovedna, katerega od njih neki izberó? In pokazalo se je, da so izbrali bogatega. Bil je to mož ne več v prvi mladosti, ne lep (kajti tudi v tem je bila izvedena moja junakinja), zdelo se je celo, da je krivonog, in plesal je smešno; ali govorili so o njem, da ima znaten kapital, s katerim se nameruje lotiti nekega ugodnega podjetja. Sam pa je nosil prstenje, verižice in prihajal je le v kočiji. In Tina mu je dala svojo roko.

Lala se je čudila Tini s početka; ali to je prešlo naglo. Prvi prepričevalni razlog tega so bile slaščice. Gospod Klément jih je pošiljal vsak dan po cele kupe — kako bi ne bila ljubila tako sladkega svaka? In poleg tega: lože v gledališču, stolice pri koncertih, vse to je pomirilo in mu pridobilo srce zaročnice in njegove rodbine.

Včasih se je tudi posrečilo Lali, da se je peljala s sestro v kočiji gospoda Klementa. In čutila se je tedaj prav blaženo! O, dà, tudi

ona mora imeti kdaj kočijo in konje, se vé, da tudi moža, ki bo to oskrboval.

Nekdaj je srečala na takem sprehodu Barbko, ki je šla peš — kakor po navadi v sivi suknji. Neko pomešano čustvo — kakor neki napuh in usmiljenje — se je porodilo in zganelo v Lali. Kaka nesreča to, če človek nema denarja, pa mora delati vse dni za košček kruha, kakor roditelji te deklice!

Minula je naposled šumna svatba, na kateri je zlasti Lala nabrala toliko pohval in slaščič, da jej je mogla ta zaloga za dolgo zadostovati. Na mesto Tine je prišla zdaj Pavlina na vrsto kot gospodična za ženitev; pred našo junakinjo pa je stopilo kot potrebno zlo odgojilnica. Kajti po njenih razredih se je moralo — kakor po lestničnih klinih — stopati do pravic in dostojnosti do-rasle devojke. Da ima učenje še takega dru-gega pomena, o tem Lala ni imela pojma — saj jej tega nikdo ni povedal.

Nepričakovana okolnost je še bolj po-spešila, da so se še prej odprle pred njo duri odgojilnice. Zaradi nekega malo preveč romantičnega prizora mej francozinjo in do-mačim sinom — se je postavil vendar gospod

Dolinec po robu — mati bi tega pač ne bila storila — in francozinja je bila odpuščena. Lalo pa so poslali v zavod.

V.

Ob vstopu v zavod je dirnila našo junakinjo nemilo zunanost njenih novih tovarišic. Lepo nališpane bankijerjeve in polkovnikova so se izobraževale doma, v zavodu pa so se zbirale največ le ubožnejše deklice, skromno oblečene, hčerke ubogih, ki so se živili z delom svojih rok. Meji temi je bila tudi Barbka.

Če bi to bilo v saskem vrtu, to bi Lala nikakor ne bila marala stopiti v kako zvezo s temi «sivimi suknjami», in njih okorni, včasih še potrgani čevljiči, oguljeni lakti in zagorele roke bi jo bile gotovo odvrnile od njih.

Ali tu je zapazila gospica Dolinčeva takoj, da bi ne bilo na mestu, če bi pokazala preveč očitno svojo vzvišenost nad njimi. Saj bankijerjevi tega nista mogli videti, niti

pohujševati se radi njene prijaznosti s to beračijo; praktični razum pa jej je pravil, da treba se prilagoditi okolnostim, če hoče naglo prekoračiti te sovražne stopnice knjižnih nauk; da si treba torej pridobiti za vsak slučaj tovarišice in predstojnike, ob enem tudi dobiti si prijaznost učiteljev.

Barbka je veljala za najboljšo učenko v šoli — in Lala je sklenila ž njo tesno prijaznost, in to jej je dalo priložnost, da je pogosto rabila njene zapiske in knjižice. Najostrejšje učitelje si je znala pridobiti mahoma z nenavadno pazljivostjo, s katero je gledala kakor v mavrico v nje, kadar so govorili. Seveda je mislila pri teh pogledih na take stvari, ki niso bile v nobeni zvezi z učnimi predmeti; ali oči starih odgojiteljev se niso mogle prepričati, kaj tiči v onih tako široko odprtih očeh, kakor bi bila hotela požreti vso njih modrost.

Lala je bila nekako slična onim ženam, ki se imenujejo večkrat s pridevkom «sfinge» (skrivnostna bitja). Njih pogledi so uprav tako neuganljivi, kakor onih skrivnostnih grdob; nikdo ne ugane njih vsebine, in sicer samo zato ne, ker v njih nič ni. Kjer

govori duša skozi oči, tam njih izraz ni uganjka; tam more vsakdo brati, komur ni ptuja abeceda čustev in mislij. A te nepregledne globočine krijejo največkrat le pustino, katerih le domišljija gledajočih napolnjuje s posebnimi utvori.

Če je primanjkovalo Lali pozornosti in so jej misli vedno begale čez meje zavoda: za to pa je imela zvest spomin. Spomin je bil pri njej primoran zastopati vse pomanjkujoče dušne moči, in to nalogo je izvrševal prav dobro. Nihče ni znal tako tekoče ... naložene naloge, nihče je ni mogel ohraniti tako dolgo v spominu (ne da bi bil umel pomen iste). Najtežje jej je bilo z računstvom, kjer je še posebno treba razuma. Ali tudi tú si je znala pomagati s svojo zvijačo.

Odgojitelji so poznali, da to dete je že jenjalo biti otrok in da pozna popolnem moč svojega pogleda.

VI.

V onih letih, ko je Lala bivala v zavodu, se je zgodilo v njeni rodbini nekaj, kar nas bolj zanima nego njeno napredovanje v šoli.

Dve leti po poroki Tine je odšel njen mož, gospod Klement, nagloma v oddaljene kraje, da bi uredil neke denarne reči. In od tedaj niso čuli nič več o njem. Od dote, ki jo je bil prejel, ni ostalo nič, ono podjetje je propadlo, kočijo in konje so pobrali upniki, in gospa Klementova se je vrnila spet k roditeljem. In zopet je bilo videti vsak dan, kako spretno in smehljaje je defilovala mati z dvema hčerkama čez Novi svet in krakovsko predmestje.

Ta dogodek ni uplival menda nič na Lalo. Mladina je spet okroževala njeno sestro, še bolj nego prej; ta se je zabavala dobro, bila je svobodna, kaj je hotela še drugega?

Drug slučaj je bil že nekaj bolj žalosten, — zgodil se je kratko prej, predno je naša junakinja končala svoje šolanje. Njen oče namreč ni mogel prebaviti nekega zajutreka v zabavišču, zbolel je in v nekoliko dnevih odšel v večnost.

To je bilo tem bolj žalostno, ker se je zgodilo uprav v sredi pusta in so morale Dolinčeve odpovedati — nekoliko že naznanjenih plesnih večerov.

To bi morali pač družinski očetje — posebno v takem času — bolj skrbno paziti na zajutreke v zabavišču, da ne poderó plesnih večerov plesa-željnim Evam : . . !

Nu, gospa Dolinčeva je prenesla junaško to zgubo in za njo so šle tudi hčere. Morda še največ žalosti je pokazal sin Mundo; ali ta nas v naši povesti manj zanima.

Kar se tiče gospice Evlalije — kajti zdaj je ne smemo več zvati po starem — ta je kot najmlajša tudi najmanje poznala očeta. Bil je sploh malo važna oseba v hiši, spoštovanja za se ni zahteval, a ljubezni ni vzbujal; in urojena detinska nagnjenost — če je sploh bila kdaj v nji — ta je zginila v hčeri takoj z mnogimi drugimi čustvi.

Pogreb se je izvršil prekrasno, kakor sploh vse slavnosti v hiši gospôstva Dolinčevih. «Neutolažljiva žena skupno z ostalimi sirotami» je prosila po posredovanju «Kurjer-ja» — vse znance in prijatelje, da bi se udeležili in skazali čast rajnemu. In spremstvo je bilo res mnogoštevilno; spredaj pa je šla vsa rod-bina v silni žalosti, z robci pri očeh.

Splošno se je trdilo, da najlepša je bila Lala, da solze, blesteče v njenih safirovih očeh,

so še bolj poviševale njih mičnost in da se ji je žalna obleka kaj dobro prilegala. Opazili so pri tem, da ni več dete, da-si je končala še le petnajsto leto. Tako je bila vzrastla, razvila se nad svoja leta, tako se je odlikovala s svojim spretnim vedenjem in s svojo odločnostjo.

V kratkem se je pokazalo, da je bilo denarno stanje gospoda svetovalca zelo porušeno, da so bili uknjiženi dolgovi v zemljiških knjigah, in da je znal zet izmamiti poleg dote tudi še nekaj glavnice, in da bi vsled tega bodoče dote drugih gospic znale biti precej zmanjšane.

Ljudje so pa tudi imeli ozir na rodbinsko žalovanje, in hiša, do zdaj tako vesela, se je začela nekako odlikovati s pustoto. Ali komu ni znano, da se človeško srcé z vsem osvaja! In spet so videli mater in hčere defilovati vsak dan čez Novi svet in kakovsko predmestje, in če tudi v žalni obleki, pa vendar vedno jednako nališpane, spretno in smehljajoče se.

Tretji dogodek v tej rodbini je bilo to, da je Mundo dokončal gimnazijo in vstopil na vseučilišče. Ker ni bil zaprt — kakor

sestre — v blodnji samih nečimernostij in zabav, je postal Edmund sicer lahkomiseln in razposajen dečko, ali srce je imel dobro in dosti umno glavo.

Ker je imel preveč svobode od roditelev, se je bil razvadil malo zgodaj; ali to mu vendar ni toliko škodovalo; prebil je vendar izpite dobro; in poskrbel je resno za se po smrti očetovi. Pod uplivom te izgube in tudi zaradi važnih predavanj proforskih se je lotil resno učenja, in omejil je vso svojo norčavost in mladeniško objestnost na krog svojih tovarišev.

In za to je postala hiša Dolinčevih prava akademiška naselbina. V njej je imel Edmund svoje stanovanje, in tovariši so se zgrinjali k njemu tem rajši, ker so jih mikali veseli večeri in lepo društvo, kjer so se radi zabavali.

Od teh tovarišev je bil Edmundu najljubši neki Vadvič, dijak prirodopisnega oddelka. Bila sta ta dva v popolnem različna značaja in uprav to ju je zbliževalo. Ubogi, neizmerno delavni in zmožni Vadvič je bil prisrčnega, globokega značaja; vsaka važnejša misel, vsako močnejše čustvo je padalo

v njegov duh in srcé kot zrno v sredino rodovitnega polja. Smatral je življenje za resnico, vsaka dolžnost je bila zanj sveta; in niti umel ni, kako bi to moglo biti drugače. Večkrat sta se prepirala o tem z Edmundom, ki je — dasi mlajši — bolj razsodno gledal na ljudi in imel več skušnje; za to se je šalil z uzori prijatelja ter mu kazal z vsem nasprotno stran od onega, kar je Vadvič tako sveto veroval.

Vadviča so upeljali seveda tovariši v Edmundovo rodbino; in ker je bil lep, je bil spreten plesalec in je — vkljub svoji resnobi — ljubil rajanje — videli so ga radi v dvorani in ga večkrat vabili k sebi.

Vznešeni Vadvič ni mogel ostati hladen v tej družbi, kajti gledal je svet z vso svežostjo domišljije, z uzornimi nadejami v srečo, ki do tedaj ni bilo okaljano še z nobeno strastjo. Uprav zató, ker je bil take narave, je bilo zanj še toliko bolj nevarno bivanje v dvorani gospôstva Dolinčevih, kjer so bile Ernestina in Pavlina, Jadviga in Lala, od katerih je bila vsaka na svoj način bogato obdarjena od prirode.

Vse gospice Dolinčeve so bile lepo vzrastle, vesele in smejoče se, plesale so spretno kot vile, govorile rade in na dolgo, vse to je pač moglo zmotiti glavo mladini.

Vadvič je vstopil v to začarano kolo popolnem brezorožen; posmeh in svarila Edmundova niso uplivala nanj prav nič, in tú se mu je izgubljal še kritični duh, ki ga je imel...

Nu, tri starejše sestre so se mu zdele preveč vetrnjaške, in za to se ni mogel prav sprijazniti ž njimi; njegov uzor je moral biti bolj resen, imeti je moral več dušnega vzleta in globokejih zmožnostij. In vse to je čital v safirovih očeh gospice Evlalije, ki so ga mahoma začarale, da je postal njen iskren častilec.

To se je zgodilo še predno je vstopila naša junakinja kot dorastla gospica v svet. Tedaj je bila še otroče, šolala se je še v zavodu. Njeno vedenje se je odlikovalo z neko skromnostjo; sestre niso hotele priznati te učenke za svojo vrstnico, in ravnale so ž njo kot z detetom; častilci je še niso nadlegovali navzlic predčasne dozorelosti in mičnosti; in torej — ne razvajena od sladkanja

in laskanja je bila uljudna do vsakega, ki se jej je bolj približal; in skušala ga je zadržati pri sebi z onim tajnim pogledom lepih očíj.

Pod uplivom teh očíj je videl Vadvič v naši junakinji vsa znamenja svojega uzora (idejala). V njegovi domišljiji je bilo to čustveno in globoko misleče bitje, duševno neskončno više od svojih starejših sester, sposobna za vsako požrtvovanje kot — nekaka zapoznena rodbinska pasterka (pepeljuharica).

In prva mladostna ljubav, polna idealnega oduševljenja je niknila (vzbudila se) v srcu Vadvičevem z vso močjo. Bil mu je, kakor da gleda skozi čarodejno prizmo*); vse se mu je zdelo zdaj lepo, dobro in sveto. Vsaka njena beseda se mu je zdela zdaj pomenljiva, važna. In naj bi bila Lala izvajala le take glasove kakor nekda j njena porcelanova punčika — vendar bi se zdel Vadviču vsak tak glas nebeška glasba. — Ubogi idejalisti!

Kaj pa Lala?

*) Več-voglato steklo, kjer se lomijo svetlobni žarki.

Bila je ponosna na to; kajti ni jej bilo prikrito, kaka čustva je vzbudila v mladeniču. Hvalili so jo sicer tudi prej že — ali on se je prvi tako razvnel za njo. Nú, saj veste, kaj je to ženska; ne bila bi ženska, če bi bila ostala ravnodušna (hladna).

Včasih sta se srečavala na ulici ter se razgovarjala mej seboj. Pač mladina! Tako ljubezničanje pa — orehovo drevo pri njivi!

Najbolj nespameten zapravljivec ne potrosi toliko dragih zakladov, kakor mladič, ki ga veže prva ljubezen. Če bi zbral skupaj vsa ona globoka čustva, mamila in slepila, britkosti in zadrege in nadeje, napolnil bi nekatero pusto, žalostno, prazno življenje!

Ali je pa Lala čitala še kaj več razen ničemurnosti in zadovoljnega samoljublja? Zelo dvomim — in to pač ni čudo! Poglejmo le razloček mej tema dvema.

Vadvič je zelo ljubil svoje roditelje in težko prebolel njih izgubo. Ljubil je potem strica, ki je bil njegov skrbnik (varuh) in ga je tudi podpiral. Ko se je bil sprijaznil z Edmundom, ljubil ga je tudi in bil pripravljen žrtvovati mu mnogo; bil je zelo vnet za svoj rojstni kraj, v katerem se je vzgojil,

udal se je potem z veliko navdušenostjo védam, delal je ognjevitno skrbeč, da bode v bodoče koristen človeštvu, in dozda mu je dajala izvoljena stroka (znanost) dovolj dušnega veselja. Skratka: ta mladenič je živel s srcem in vzgojil se v ozračju ljubezni.

Nasproti pa, kako suho, prazno in hladno je bilo ono ozračje, v katerem je vzrastla naša junakinja! Nikdo jej ni izkazoval ljubezni in tudi ona ni ljubila nikogar. Mati, oče, brat, sestre so bili ravnodušni za njo — znanost je celo ni mikala; prijaznost z Barbko se je tudi naslanjala le na korist. Nikdo ni zbudil njenega srca in nič ni »govorilo« do njega.

Za to ni mogla dobro umeti Vadvičevih čustev, niti odgovarjati s čem sličnim. Saj je poznala do zdaj le jedno strast — do zabave in razveseljevanja jedino željo — da bi bila lepa, nališpana, hvaljena in občudovana. (Kako se je maščavala pozneje ta njena izreja!) Še čudno, da v takih okolnostih ni trpelo njeno zdravje, marveč je vzrastla zdrava in krepka, zgodaj razvita.

Novo vzbujeno čuvstvo je delovalo na njo, kakor goreče solnce na napol razvito

rožo. Na nevoljo sestram se je čutila zdaj vendar že kot dorastlo deklé in bila je ponosna radi tega; do polnega zadovoljstva jej je manjkalo samo še — dolge suknje. Druge misli se niso pojavile v njeni glavi, niti Vadvič ni bil predmet njih, da-si ga je zvala svojega ljubčka.

A večkrat je bila zelo nevoljna nanj. Kaj je to ljubček? Po njenem je to pomenilo: da imaš koga, ki ti je na službo, ki čaka le tvojega migljaja in je gotov (pripravljen) skočiti za te v ogenj — po nekaj funt slaščič, ali po gledališčni listek. A on jej ni prišel vselej v pravem času, ni umel vselej njenih mislij, in večkrat je pogrešil z veliko nespretnostjo.

Včasih ga je torej že karala za to, mučila ga je s svojimi «muhami», norčevala se iz njega ali pa se kisala in — Bog vé zakaj. Vendar pa se je tajno sporazumela z njim. Ker zaradi žalovanja ni bilo plesov, napravljali so pa igre v dvorani. In tu je našla priliko, da je mogla namigovati (koketovati) po svoji volji.

Hišni so to opazili in premišljali o tem. Gospica je imela kmalu končati šole, on je

bil v četrtem letu, moglo bi biti kaj iz tega.

In začeli so skrbno pozvedovati; kak dobiček bi bil iz te zveze. In zvedeli so, da Vadvič nima nikakega premoženja, da ga podpira le stric; da je ta stric sicer premožen, pa tudi železnega zdravja — da prirodoslovje, ki se ga uči mladi človek — ne obeta mnogo za njegovo bodočnost gledé na materijalnost; s kratka, pokazalo se je, da Vadvič ni prava partija!

Zato je jela gledati gospa Ana Dolinčeva bolj pazljivo na najmlajšo hčer, ki je bila vredna boljše sreče — po njenih mislih kar bi bilo znalo uplivati tudi v popravo — materijalnih razmer družinskih.

VII.

V tem času so začele z nova šumne zabave; odprli so hišo na široko in zopet se je zbirala tú cela truma častilcev.

Vadvič je stopal polagoma v senco; in ker je tudi učenje zahtevalo pridnejšega dela, nego do zdaj, zato se je pojavljal red-

keje v sobani Dolinčevih. Vendar pa je ostal v zvezi z Lalo. In mladenič je menil za gotovo, da mu postane ona soproga, kadar pride pravi čas za to.

Ali na srečo ali nesrečo se je pojavil pri Dolinčevih neki drug gospod Florijan; bogat, star vitez, javni častilec gospice Evlalije. Njegova preteklost je bila burna; potoval je dolgo po svetu, na tem potovanju izgubil zdravje, ohromel na nogi, postal plešast, ali spravil si precejšnje premoženje, kakor je bilo rečeno. Pogled sedemnajstletne lepe gospice je vzbudil v njem ostanek čustev. In sklenil je, da jo hoče dobiti, in storil je takoj primerne korake v ta namen.

Lala se je branila iz početka, kajti gospod Florijan pač ni bil mikaven; ali stopila je na dan krepka rodbinska diplomacija. Vsi so se jej začeli nagloma laskati, mišiti in prigovarjati jej, ter so jej slikali fino bodočnost z bogatim možem, — ki — ne bo dolgo živel. In naposled so dosegli, da se je naša junakinja sprijaznila z mislijo, da postane gospa Florijanova.

Stari kavalir je bil nestrpen kakor mladenič. In ko je izvedel, da je imela Lala

neko davno zvezo z Vadvičem, je sklenil presekat ta voz z mečem — kakor Aleksander.

Nekoč, ko je šantajoč tovarišil gospici Evlaliji, pohajajoči po dvorani, se je pojavil Vadvič na durih blede in spremenjen, kajti izvedel je bil že ta novi rodbinski načrt. Lala ga ni opazila, pač pa Florijan. In ta ga je pogledal skozi steklo in rekel glasno gospici :

«Kake bajke se širijo po mestu! Nekdo mi je n. pr. pravil, da ima gospod Vadvič nekako pravo do vašega srca gospica. Ali ni res, da je to smešno?»

In Lala se je na to glasno in srčno nasmejala z onim srebrnim smehom, ki je bil jeden njenih dražestij, — Vadvičev tekmeč pa jo je spremljal z glasom, ki je bil podoben pokvarjenim orgljam. In tako sta se oba smejala. Ko se je pa gospica slučajno ozrla in zagledala na durih stoječega Vadviča, je obledela in umolknila.

Ali ta je bil dobro slišal oni posmeh, njen zasmehljivi glas ga je bil presunil celo do globine srca kakor ostrupljena pušica. In obrnil se je in odšel.

Od tedaj ga niso videli več v hiši Dolinčevih. Navzlic posredovanja Edmundovega se je preselil na drug konec mesta. In par mesecev po tem je bil prebil — izvrstno izpite ter je zapustil Varšavo.

V tem se je izvršila formelna zaroka gospice Evlalije z gospodom Florijanom; in določen je bil že tudi dan poroke.

Skrb za nevestino opravo je zelo oživilo mater in hčer. Cele dneve so letale po mestu od štacune do štacune, srečevali so jih na raznih straneh mesta polne skrbij in z žarečimi lici, in v njih hiši je prihajala procesija poslancev vseh vrst z zavitki, zavoji, zavojčiči. Lepotičarke in šivilje so krojile in šivale na vso moč, ker je bil čas blizo, sama gospa in gospice pa so se lotile najlažjega opravila, da so razmetavale denar, kajti nobena ni umela zanimati se s čim drugim.

Toda — kakor znano — človeški računi večkrat varajo. Ženin je nagloma zbolel in trebalo je odložiti naznačen dan na poznejši čas. In tako se je ta reč vedno bolj odlagala; preteklo je celo leto in gospod Florijan ni mogel — navzlic trudu zdravnikov —

niti toliko ozdraveti, da bi bil mogel priti tako ali tako od cerkvenih durij do oltarja. Gospa Dolinčeva ga je čestokrat obiskovala, zastonj mu je usiljevala misel, da se lahko poroka izvrši tudi doma. Zahteval je trdno, da se je treba držati vseh navadnih oblik in form. Tú niso pomagali niti poseti nevestini, ki je večkrat tovarišila materi in lastnoročno dajala zdravila gospodu Florijanu. Postavljal se je po koncu v pričo nje, hrkal krepkovoljno in trdil, da se čuti mnogo bolje in kmalu bode mogel iziti. — Ali o poroki v hiši doma ni hotel nič slišati.

Poleg vsega tega se je prikazala še na mah neka teta, ki je zelo nevoljno gledala posete gospe Dolinčeve in njene hčere, zavirala očitno vse zaupne razgovore z bolnikom in se trudila odločno, da bi odvrnila kak možni zapis imetja na korist teh gospà.

In tako se je vleklo poldrugo leto. Po mestu je krožilo na tisoče govoric, ki so žalile naše znanke, dà, nedeljski «Kurjer» je prinesel celo nekaj nemilih zabavljic v tem pogledu. Nu, naposled se je končalo vse s smrtjo gospoda Florijana. In še več: našla se je neka davna oporoka, v kateri

ni bilo prav nobene opazke o nevesti; in ves trud gospe Dolinčeve je bil s tem uničen.

Kar se tiče Lale, je bila vsled teh vednih odlogov in teh poskusov že jako nestrpna; in zato je bila prav vesela, da se je vsaj končala nemila «historija». Rajni jo je ljubil — kolikor je še mogel z ono ostalo ljubeznijo v življenju, ki se je človek poprijema kakor razbite deske. To je bilo zelo samoljubno čuvstvo, ali resnično in zaslužilo je vsaj spomina. Ali Lali je bilo žal le za opravo, ki bi se mogla lahko pokvariti, gospod Florijan je izginil za njo, kakor bi nikdar ne bil živel, da-si je imel biti njen mož.

In spet se je povrnilo vse ravnotežje v hiši Dolinčevih. In z nova je bilo videti mater in štiri hčere defilovati vsak dan čez Novisvet in Krakovsko predmestje, in to lepo nališpane, vesele in smejoče se.

VIII.

Mundo je bil končal pravo in praktikoval pri odvetniku. H kratu se je tudi

družil z elegantno mladino in nastopal na plesih kot reditelj. Lovil je kako bogato doto, ali ni se mu mudilo z ženitbo — hotel je prej užiti vso prostost, predno bi se zapisal «društvu žalujočih», kakor je dejal.

V hiši ga niso videli vsak dan. Ker se je hotel umakniti nadziranju sester, se je preselil v drugo stanovanje in prihajal je le od časa do časa v kaki važnejši zadevi, ali pa s kako zanimljivo novico. Ni mu ugajalo mnogo, kar se je delalo v rodbinskem krogu, prosvedoval je proti namišljeni poroki Lale s Florijanom, še bolj so ga razburjali poznejši poskusi materini in sestrini. Ali kdo je poslušal njegove ugovore? Mati ga je zvala zvijačnega samoljubca, zlega brata in nehvaležnega sina; to ga je žalilo, in pustil je vse skupaj v nemar.

«Kaj je novega pri vas?» tako je prašal po navadi sestre, ko se je usedal na naslonjač in stegnil noge.

«Nič novega ni» — rekla je po navadi Tina, Pavlina ali Lala.

«To že vem. Ustali ste ob desetih; oblečile se do poludne, do tretje ste pregledovale z materjo prodajalnična okna na Novem

svetu in Krakovskem predmestju, morda tudi v Magistratni in Medeni ulici, potem obedovale, a zdaj premišljate, kako bi si pregnale večer! Prekrasno življenje res!»

«Kakor bi ti delal kaj boljšega!»

«Nu, to mi je pa všeč! Upam, da je moje življenje drugačno! Obesil bi-se, če bi me kdo obsodil na tako životarjenje. Vi veste samo, da pohajam; ali jaz imam čas za vse in več knjig prečitam na leto, nego si napravite vse ve sukenj, ogrinjal in klobukov. Ali se vam morda posreči, da preberete kdaj kaj več razen «Bršljana» in «Modnega tednika?»

«A kje bi pa vzele čas za to?» vprašala šale sestre.

Edmund je hotel kar pokniti od smeha. Ko je pa videl, da se njih obrazi močno temne, jel je razbijati šale in jim praviti najnovejše dovtipe iz varšavskega življenja.

Nekdaj, nekoliko mesecev po smrti Florijanovi, je prišel Edmund uprav ob času obeda in povedal že naprej, da je prinesel važne novice.

«Nekdo je prišel v Varšavo ... uganite kdo?»

«Vendar ne Klement?» se je oglasila Tina.

«Oj ne, nikar se ne boj! Ta se gotovo ne vrne več. Ugani ti, Lala, morda ti sree kaj sluti?»

«Vadvič!» vskliknile so sestre.

«Da, Vadvič! Ali pa recite same, da je bilo to posebna neumnost, da ste odstranile tega človeka. Pravil sem vam: da bode Lali žal za to, ali, se ve, mene ne marate poslušati!»

«Svetujem ti, Edmund, da ne zabiš, da govoriš tudi z materjo» se je oglasila razžaljena gospa Dolinčeva.

«Prosim odpuščenja, mati! spozabil sem se. Nu, vendar, zgodilo se je slabo, to je dejstvo stalno! Vadvič se je povrnil izza meje z doktoratom v žepu, ponudili so mu stolicu na vseučilišču in pa — kar bo za vas najvažniše — podedoval je po stricu posestvo in poleg tega še ne malo glavnico. Zdrav je, ne trebalo bi odkladati poroke, in postal je tako lep mož, da bode ženstvo kar norelo za njim. Tak ptiček je bil torej v naši kletki in izpodili smo ga!»

«Ne more se vselej verjeti takim novicam o posestvu in glavnici!» odvrne hladno mati.

«Jaz verujem le svojim očem, mati. Imel sem v roki oporoko njegovega strica in izvirni opis vasi, inventarja — z gozdi, travniki itd. Taka sreča, ananas (zlato jabolko)! Oj Lala, Lala! Kaka nemodra punčika si bila, da si zasmehovala Vadviča».

«Nu, kaj bi se to ne dalo popraviti», je rekla gospa Dolinčeva. «Lala ni nič manj lepa, pripelji nam svojega prijatelja in zaljubita se znova».

«To je še le prašanje, veliko prašanje. Hotel sem ga že danes pripeljati, ali brani se. Preveč je bil žaljen. Ne pride!»

«Bedak!» je šepnila Pavlina.

«Gotovo! Tudi jaz pravim tako. Na njegovem mestu bi se jaz gotovo nič ne zmenil: naj se mi kdo smeje ali se joče — bodisi Lala ali Pavlina. Toda on si jemlje vse to prav k srcu; spada namreč k oni vrsti ljudij, ki umejo ljubiti. Kajti — tudi taki so!»

«Neznosen si s svojo ironijo (zasmehom)!» vzklikne gospa Dolinčeva. «Saj si vendar sam videl, da ga je Lala ljubila».

«Dà, pa tudi to, kako je iz ljubezni do njega sprejela Florijana. Videl sem, dà! Nú, pustimo to. Bolje, da se posvetujemo, kaj je zdaj storiti. Vadvič je mož, kateremu bi morala Lala — roko poljubiti pri sprejemu. Ali škoda, da zdaj ne gre za sprejem prišleca, nego, da ga je treba še le pridobiti. Poznam ga, ne dá se priversti in odide za nekaj dni v Petrograd. Prišel sem povedat vam, da imam jutri sestanek ž njim pri Lursu; zadržati ga hočem tam dalje časa, vse drugo pa prepuščam potem materi in vam. Do tedaj vas pozdravljam».

In po tem, ko je bil razodel tako važno novico, je odšel Edmund, pustivši samo mater in sestre, na katere je to zelo delovalo.

«Ali je neki to res?» je začela Tina.

«Dà, ali je res?» je potrdila Pavlina.

«Mundo bo vendar vedel» — je dodala Jadviga.

«Nú, treba je to premisliti», je končala mati.

Tako je sklepal ta častiti družinski areopag (svèt).

IX.

Edmund je govoril popolnoma prav; njegov prijatelj se je mogel šteti tedaj mej najsrečnejše ljudi. Dveletno bivanje v inozemstvu (za mejo), posvečeno resnim študijam in podprto z doktoratom, je odpiralo zdaj pred njim polje do visokih častij v znanstvenem področju. Pozvali so ga v stolico botanike (rastlinstva) na neko vseučilišče v carstvu (Rusiji); ob enem mu je imel pridobiti spis, podan znanstveni akademiji v Krakovem, naslov dopisujočega člana tega zavoda. In če bi bil hotel živeti prost brez službe, tú mu je popolnem zadostovalo posestvo, podedovano po stricu. Zmožnosti, značaj, veda, zunanost in neodvisno stališče: — vse to je odpiralo široko pred njim areno (poprišče, dejališče) sveta. Mogel je biti zaželeni in iskani ženin, «lev salonov», zvezda v znanstvenem krogu; sreča se mu je prav nasmihala.

In vendar se ni čutil popolnem srečnega. Bridka skušnja v ljubavi, ki ga je bila zadela pri vstopu v življenje, — to je razprostiralo neko žalostno senco na vse.

Ni še mogel pozabiti — Lale, da-si se mu je nasmihalo mnogo, morda še lepših Ev. Z železnim (vstrajnim) delom si je utišal srčno boleost, veleval si je pozabiti ono, ki ga je bila ranila tako neusmiljeno, in posrečilo se mu je, da je vsaj po nekoliko — slušal ta svoj glas. Ali povrnitev v Varšavo je ponovila zopet vse to, — sestanek z Edmundom mu je vzbujal iz sna vesela mamila preteklosti, njegovo srce se je upiralo proti razumu in volji.

Edmund Dolinec niti vedel ni, kak boj je bil vzbudil v duši prijateljevi, ko ga je nagovarjal, naj bi jih posetil. — Toda Vadvič se je premagal, sklenil je, da se trdno upre in uteče čim brže iz Varšave.

In bil bi tudi vstrajal, da bi se ne bil sešel z Lalo pri Lursu. Našel jo je nespremenjeno, samo žalostno, boječo in — dražestno. Kar tako brez pozdrava ni hotel oditi, pa saj bi niti ne bil mogel. Ko so po polurnem razgovoru gospe zopet stopile iz slaščičarne, in se je mati izrazila pri slovesu, da ga upa še videti, tedaj je bila Vadvičeva usoda že odločena, prejšnji čar se je vrnil

z vso silo, in zmaga ženske «diplomacije» je bila že gotova na vseh črtah. --

Ne bom opisoval vsega Lalinega zmago-slavja, nočem ponavljati tóžnega pripovedo-vanja naše junakinje, ki je meñila: «da je bila tako težko kaznovana za trenotek de-tinske preširnosti». Tudi mi ni treba še ome-njati: da so prav zvesto pripovedovale njena mati in sestre, kako se je le iz obupnosti odločila, da vzame Florijana — in kako se je vedno spominjala prejšnje svoje ljubezni, ki se bajé ni ohladila pri njej niti za treno-tek ne. Čemu to?

Saj vse to je bilo golo sleparstvo, prazne pripovedke, katerih vrednost bi bil vsakdo ocenil; ali Vadvič je bil pač utonil v lazur-nih jasnih očéh, in našel je v njih, kar je hotel najti, to je: hrepenenje, britkost in ljubav — in tedaj ni trebalo mnogo truda Lali, sestram in materi. Dovolj je bilo, — če bi bile le z ustmi gibale, že to bi bil do-voljen dokaz.

Ali je morda hotel slušati ljudi, ali je mogel preroditi krožeče vesti, ko so mu La-line oči več povedale, nego morejo izreči

usta? In verjel jim je slepo, kakor veruje Arabec v talisman *) ali v usodo.

X.

In Vadvič je ostal v Varšavi in postal vsakdanji gost Dolinčevih. In prišel je snubit; in sprejemali so ga navdušeno in radostno, tem bolj, ker tako ni bilo nevarnosti za opravo («balo»). Gospa Dolinčeva je priznala ponižno pred njim, da je njih imetje v slabem stanju in da Lala zdaj nima dote. Vse so bile ginjene, ker je ženin tú pokazal, da ni samopriden, — potem šumna zaroka, ples in poroka!

V mestu se je mnogo govorilo o tem. V «Kurjerju» je stalo spet široko napisano: — kdo je vodil mladi par k oltarju, kdo je spremljal, kdo je to gledal, kateri duhovniki so bili poleg, kako dolgo je trajala gostija v gostoljubni hiši nevestine matere. In vse to je končalo z gorečo željo: «Bog osreči mladi par!» In jeden izvod tega «Kurjerja» je bil

*) Čarodejno podobo.

tiskan z zlatimi črkami na rožnatem atlasu in odposlan rodbini.

Ljubeznivi Vadvíč je priredil lepo bivališče za plahega «ptička», ki je očarovalo vso rodbino.

In ta rodbina ga je okroževala s tako ljubeznijo in povelečevanjem, da bi bil kdo drug na njegovem mestu včasih občutil, — kakor da se ni oženil le z Lalo, nego tudi z gospo Tino, z gospicama Pavlino in Jadvigo in naposled s samo mamó Dolinčevo. Vse dni jih je videl pri sebi, slišal dokaze ljubezni in sprejemal sestranske poljube. In kakor bi se bile bale, da Lala sama ne bo mogla osrečiti soproga: odprle so pred njim tak studenec — sreče, da bi bil lahko popolnem utonil v njem.

V resnici sicer ni vtonil, ali vendar je storil vsleg tega te-le korake:

Ker ni smel zdaj niti spominjati več svojega odhoda iz Varšave, se je zahvalil za ponujano mu vseučiliščno stolico in nastopil kot kandidat na prazno mesto učitelja fizike (prirodoslovja) na jednom mestnem gimnaziju.

Potem je na prošnjo žene podaril znaten del svoje gotovine gospi Dolinčevi, da bi rešila hišo, katero so jej hoteli prodati zaradi dolgov.

Ko je Edmund zvedel o tem svakovem odloku, je prišel k njemu.

«Ne delaj tega!» rekel mu je. Denar zapravijo po neumnem, a dolg le ostane. Jaz nočem imeti na vesti tvoje izdaje in za to sem te opozoril. Potrebe moje rodbine — to je prevotljena vreča, — vse tvoje imetje je ne napolni; dà — v bodoče se znajo te potrebe še povekšati. Izmisli si kak izgovor, — to je moj prijateljski svet!»

— «Ni mogoče!» je odvrnil Vadvič. «Dal sem že svojo besedo. V ostalem — ker že govoriva odkrito mej saboj, priznavam ti, da bi bil rad malo bolj svoboden in neodvisen.»

«Ali imaš pa nadejo, da ti dadó pokoj po tem izplačilu? O da bi se ne varal! Rekel sem že materi, da ti niti ne dovolé, da bi bil sam z ženo, in dodal sem, ako bi bil jaz na tvojem mestu, vzel Lalo in utekel iz Varšave — ali moje besede nimajo nikakega upliva.»

«Dragi brate, to se počasi spremeni! Videl boš, da mi Lala sama pripomore k temu.»

Edmund je stisnil prijatelju roko, in nič več nista govorila o tem. In Vadvičeva nadeja se je deloma izpolnila. Gospa Dolinčeva se je — prejemši v roke denar — zabavala s svojimi hčerkami s tem, da je pridno pregledovala vse prodajalnice lepotičja, potem pa so prirejale pustne zabave. In prepustile so mlada zakonska začasno samima sebi.

Vadvič se je oddahnil; da-si je bilo preteklo že nekaj mesecev po njiju poroki — počutil je vendar še le zdaj, da je sam svoj, da ima soprogo in da začenja novo življenje.

Tudi Lalo je zanimal novi položaj, kakor se je — zdelo. Lišpala se je res še, kakor prej, ali le za soproga; zabavala se je, toda le ž njim; mogla je po svoji volji ravnati v hiši, bila je gospa v njej; in to jej je ugajalo s početka — jednako, kakor ljubezen moža, ki je bil pripravljen, da izpolni vsak njen migljaj.

Ali tudi ona mu ni dala prostega trenutka, branila mu je celo misliti o delu. Moral se je ž njo smejati, božati jo, hoditi po prodajalnicah, ni smel ni opustiti skoro nobenega igrokaza, moral je biti vedno ž njo — in to biti vesel, dovtipen, prijenljiv, preširen — kakor ona.

Večkrat sta delala take neumnosti, kakor dva otroka, ali rajši, kakor razpuščeno dete ali kdo drug, ki se mu ne more ustavljati. Zdelo se je, da Lala strastno ljubi svojega moža; tako se je njemu in ljudem stvar videla. In ljudje so — zavidali srečnika!

Toda v tej vzneseni ljubezni je jela Vadviču polagamo spadati z očij ona čudovita mrena, ki mu je zaslanjala istinitost do tedaj.

Čudil se je najprej, da je Lala tako otročja navzlic temu, da se je dejalo po videžu prej vse kaj drugega misliti o njej. Nobena resna misel ni našla pribežališča v tej lepi glavi — niti za trenotek ne, nobeno čustvo je ni moglo močneje objeti. Često-krat sta bila v gledališču, ki je močno delovalo na občutnega Vadviča. A Lala? Pri veseloigri se je smejala, toda tako ne-

zmiselno, da je to moža včasih kar osupnilo. A pri igrokazu (drami) je ogledavala zelo pazljivo obleke igralk in dvoransko lepotičje, pri žaloigri pa je umela v najobčutnejših trenutkih klanjati se z lože znancem, ali pa pregledovati pritličje s svojim kukalcem.

Če je včasih po povratku iz gledališča začel Vadvič pretresovati vsebino predstave, tu ni slišal od nje drugega, nego to: da je bila zabavna ali dolgočasna, drugega nič; njena književna vrednost, pomen njene namere, — vse to ni obstojalo za njo, ali je ni kar nič zanimalo.

Ko se je v razgovoru ž njo dotaknil kakega važnega prašanja, ga je poslušala raztreseno, ali pa tako, kakor nekdej v zavodu razlago starih profesorjev: gledala je namreč pazljivo v govornika, a mislila je vse kaj drugega pri tem.

Vadvič ni mogel razumeti soproginine ravnodušnosti, niti zapreti se zarad nje v tesnem okrožju praznih nečimurnostij. Kajti bil je vajen dušnega življenja in zanimal se je za vse v društvenem življenju svoje domovine. In povračal se je nehote na one stvari, ki so

se usiljevale njegovi pozornosti, če tudi le vsled perijodičnih listov, ki jih je naročeval, in onih novostij, ki jih je dobival iz knjigarne. Pa čim bolj pogosto se je to godilo, toliko bolj dolgočasen je postajal mož Lali, tem bolj jej je budil mrzke spomine profesorjev v zavodu. Kaj: ali ni to neznosno pedantstvo, — da se je zahtevalo od tako lepe glave, da bi jo kaj zanimalo stanje domače književnosti, napredek vede v domačiji, usoda evropskih držav, pojavi društvenega življenja! — Saj to ni niti zabavno niti zanimivo!

Politika je morda dobra za stare penzioniste, veda pa stvar za učeče se in učitelje; ali kdor je končal zavod, že lahko obstane, če tudi nič več ne sliši.

«Kurjer» sam je zadovoljeval čez potrebo Lalin duh; dà — tudi ta jej je postal dolgočasen, odkar jej je dejal mož, da bi moral biti bolje uredovan. V drugih listih je pregledala samo slike, čitala je povesti ter — zevala.

Še slabše je bilo to, da je vedno bolj pogosto jela zevati tudi v družbi soproga, zaslanjajoča razborito usta s pihljajočo ali z

nežno rožno ročico. A če je to kdaj zapazil in se onevoljil, tedaj je švigal izza pihljače tak pogled safirovih očij nanj, da ni bilo mogoče upreti se temu čaru.

Tako jima je minulo v zakonu prvo leto. Vadvič se je čutil srečnega; ali to je bilo ona nemirna, dražljiva sreča, ki človeku ne izpolnjuje vsega, kar si je želel, nego vedno vnema in draži vse njegovo živčno ustrojstvo. In še to: včasih so se polastovale zle slutnje, da še to, kar je, ni gotovo: ali bo trajalo tako; da se more tudi ta «sreča» spremeniti, a kaka bo sprememba, je bilo težko slutiti. Nu — bodisi karkoli, zdelo se mu je nedvomno, da ne najde v Lali nikdar take družice, ki bi mogla vsaj po nekoliko deliti z njim duševno življenje, — ki bi mogla imeti delež, — če tudi le posredni — v njegovi delavnosti, trudih in težnjah.

Na tak način je že otemnel nekoliko oni sanjarski svit, s katerim je oboževal Vadvič podobo svojega idejala. V svojem duhovnem življenju je imel biti še nadalje osamljen.

XI.

V drugem letu je dobil službo učitelja, za katero je prosil; ob enem se je poprijel znanstvenega delovanja. Zató ga je mikala še bolj samota, in posebno še zdaj, ko so ga tako dolgočasile te društvene razmere, v katere je bil stopil po svoji ženi.

Ali to njegovo samovanje Lale ni mnogo motilo. Njegov povrat na delo — to je bilo za njo le geslo, da se je mogla udati še svobodneje zabavam. V hiši gospe Dolinčeve so napravljali plesne venčke, igre in domače igrokaze, in zdaj ni bilo več dneva, da bi Lala ne bila posetila svoje matere. In vedno gosteje je jela zahajati tjá in prebijala je tam tudi večerne ure, kar je trajalo do polnoči in še dalje.

Tudi Vadviča so pregovarjali, vabili, — silili: naj bi tovarišil ženi. Ali branil se je, kolikor je mogel. Izbral si je iz dveh zlegov manjše; in rajši je bil sam v hiši, nego da bi bil zabijal dragi čas v brezsmiselni zabavi.

Lala ni umela kuhinjstva, pa tudi marala ni za to; kajti hišno gospodinjstvo je bilo preveč nizko po mnenju gospe Dolinčeve,

— da bi se mogle ukvarjati z njim gospé iz dobrih hiš. Nu, zato pa tudi Lala ni hotela poznati kar nič svojih dolžnostij v tem pogledu.

In večkrat mož — prišedši domov na obed — niti obeda ni dobil, in podali so mu mrzle jedi, prekajene ali pa neukusne. Sladkosneden sicer ni bil; vsaka reč, ki bi mu jo podala ženina roka in bi jo užil v njeni navzočnosti, — vse bi mu bilo nedvomno dišalo. Ali brika misel, da ni imel s kom «deliti» ne le duha, nego tudi kruha ne — zastrupljala mu je dobro voljo in tek k jedi.

Videč, da se to godi čedalje bolj pogosto, da se vrši najhujše «defilovanje» čez Novi svet in Krakovsko predmestje uprav ob času obéda, odločil se je, da pové odkrito Lali, da — če mu še enkrat porekó, naj sede sam za mizo k obedu, da pojde kar v gostilno obedovat.

To je nekoliko pomagalo, gospa Vadvičeva je jela bolj pogosto posedati doma; ali zdaj jo je vedno mučila migrena, bila je slabe volje, jela je nervozno zevati; in to je naposled zastrupljalo prijetnost njene navzočnosti.

In spet je mož imel rfa izbiro: ali gledati jo, kako sedi doma v takem stanju in razpoloženju, ali pa žrtvovati začasno njeno navzočnost za to: da bi bila potem tako srečna in vesela, kakor se je godilo navadno po vsaki zabavi ali sprehodu in generalnem ogledu prodajalnic lepoticja.

Vadvič si je izbral seveda — drugo. Prišel je že bil do prepričanja, da hišno ozračje je bilo preveč soparno za njegovo soprogo, da jako potrebuje veselosti in hrupa, — kakor je on s svoje strani potreboval dela in tihote. Res, da je ugašal zopet svit na njegovem sanjarskem idejalu, toda kaj pa je bilo sicer storiti? Idejali ne hodijo po svetu, treba se zadovoljiti s tem, kar je možno, pa zopet velewa praktična modrost: da se ne bojiš žrtev tam, kjer gre za rešenje največjih koristij.

Lala se je pokazala, da ni sposobna za dušno življenje, da ni — pripravna za rodbinsko življenje, da ne more razumeti moralnih potreb sprogovih; ali vsaj o njeni zvestobi ni mogel dvomiti, veroval je tudi v njeno naklonjenost in ljubezen in tolmačil si je vse to le kot lehkomiselnost in tak

značaj. In tolažil se je mož : Kader to lahko-miselno in razvajeno bitje dobí še značaj materinstva, — tedaj se obrne vse na bolje ! V tem času naj metulj še rabi svoja krila, predno jih polomijo ostre dolžnosti življenja.

Toda videl je, da ta metuljeva krila drago stanejo. Niti dohodki s posestva, niti učiteljska plača, vse to še ni moglo zadostovati. In spet mu je bilo dano na izbiro ; napravljati dolgove, ali pa prodati posestvo, kajti gotovine že ni bilo več.

XII.

Tretje leto njiju zakona se je začelo v tem pogledu s korakom, ki je bil zelo usoden za bodočnost. Vadvič je prodal svoje posestvo in kupil je na Edmundov svet hišo — zares pod ugodnimi pogoji. In preselil se je v njo ter si uredil poleg svojega stanovanja tudi še kemično delavnico (laboratorij), o kateri je že davno sanjaril.

V tem letu je prišlo tudi do katastrofe z Dolinčevo hišo, kar se je moglo sicer že davno slutiti. Vzeli so jo in prisilili to ple-

salsko rodbino, naj si odpre kje drugje svoje plesalne dvorane.

A kje bi se mogla nastaniti mati s hčerkami, če ne v hiši, ki jo je bil zet ravnokar kupil! Saj so imeli itak oddati eno celo nadstropje, obstoječe iz desetih sob, ki so bile dosti obširne, da so se mogle one v njih nastaniti in zabavati se.

Zastonj se je Edmund razprl z materjo in sestrami, ker se je upiral temu, da bi si tako očitno izkoristile Vadviča; zastonj se je trudil ta sam, da bi ubežal grozeči mu nevarnosti. Porabile so to vabljivo priložnost; Lala ga je zaklinjala pri svoji ljubezni, da bi ne odrekel materi pribežišča, in obetala mu ob enem, da ga zdaj nič več ne zapusti. In res s prošnjami, prigovarjanjem, jokom so premagale njegov bojazljivi odpor, in vsa rodbina se je preselila v to stanovanje, ki bi bilo imelo donašati Vadviču polovico vseh dohodkov od te hiše.

Tega menda ni treba omenjati, da je bila ta polovica zdaj izgubljena za Vadviča, navzlic vsem najslovesnim zagotovilom.

In naposled se je začelo za Vadviča še teže življenje, nego je bilo do tedaj. Zdaj

je namreč postala njegova hiša nekako zabavišče, v katerem je bilo težko najti trenotek miru. Vsak večer so se kupičili tu gostje, napravljali so plese in zabave, gospa Dolinčeva z vsem svojim štabom je prebivala najraje pri hčeri, kjer je bilo to ugodneje in bolj ceno.

In znova je poskušal Vadvič, da bi vzbudil v ženi vsaj trohico obzirnosti za se, nekaj odporne moči in samostojnosti, da bi bilo možno postaviti se v bran silovitostim njene družine, a zastonj! Lala je bila zdaj prav v svojem življu, njen dom je donél od veselice, napolnjeval se z izbranim občinstvom, da se je govorilo o njem po mestu. Zdaj se je bila spolnila njena davna sanjarija, — kako bi se bila mogla torej odreči vsega tega!

Nesrečni zet je poskušal potem celo sam upreti se rodbinskemu samosilju. One dni, ki jih je bila namenila soproga za zabavo v njegovi dvorani, je povabil k sebi svoje tovariše učitelje, razložil zelene mizice, in ukazal je slugam, naj rekó vsakomur, ki bi za to prašal, da gospôde ni doma. Žena je morala vršiti dolžnosti gospodinje in se

dolgočasiti ter poslušati: Kako se zabavajo in plešejo zgoraj pri materi.

Ali tako postopanje, ki je bilo le uspeh njegove razdraženosti, je bilo nasprotno Vadvičevemu značaju, in torej je po izvršenem dejanju nastala malodušnost in obup. In zapiral se je v svojo delavnico in niti pokazal se ni več iz nje, ali pa je prihajal nepričakovano v sobano bled in molčeč, da je pri tem pogledu nanj vsa družba izgubljala veselje do zabave.

In začeli so šepetati v mestu o njem, da je trknjen, da boleha od otožnosti, zlostavlja (tiranizuje) ženo itd. Bili so tudi taki, ki se niso čudili tem novicam, ampak so jim verjeli. In Vadvič je videl večkrat, da so obračali nanj motreče poglede.

V resnici se je v treh letih bivanja z Lalo zelo spremenil, da ga ni bilo več poznati. Od lepega moža z jasnim odprtim obličjem, polnim moči in zdravja, je postal zdaj pred časom postarel mož; barva na licu je bila pormenela, oči so se mu mrzlično svetile, bil je čmeren in razdražljiv.

Edmund ga je videl redko, in hodil je še redkeje na dom nego poprej. Pogled na

prijatelja, tako spremenjenega, je vzbujal v njem bolestna čustva in ob enem ga je strašno pekel; in rajši je bil, da je bil daleč od njega.

Nu, dasi postopanje žene tega ni opravičevalo, veroval je ipak Vadvič, da ima žena še srcé; sodil je, da ga je pokazala tedaj, ko se je potegovala na korist svoje rodbine: naj bi jo vzprejel njen soprog v svojo hišo. In ko se je naposled prepričal, da jej ne more govoriti niti do razuma, niti jo spominjati uspešno njenih dolžnostij, poskusil je — potrkati še na njeno srcé.

Priložnost k temu se mu je kmalu ponudila. Vadviča se je bila polotila nekaka živčna tresljika. Ukazali so mu, da mora ležati v postelji, čuvati se vsakega nemira, priporočili so mu brezobzirni pokoj. Ali na nesrečo je prišel uprav ta čas Pavlinin imendan; in imela je biti šumna zabava. Lala je imela že vse napravljeno za ples, tudi že novo suknjo, — in torej je prišla moževa bolezen o nepravem času. Ko je zdravnik to zvedel, da ima biti ples zgoraj, opomnil je, da bi moglo to zelo slabo uplivati na razdražljivega Vadviča, in nasvetoval je, naj bi se odložila ta zabava.

Lala se je nasmehnila, — kakor se to godi, če kdo zahteva nemožnih stvari. Po njenih pojmih je bil ples za imendan nekaj tako važnega, da se jej je zdelo nemožno, odložiti ga zaradi bolezni kogarkoli. Da je ta »kdorkoli« bil slučajno njen mož, da so mu tikali neki obziri od strani sester in matere, — o tem niti mislila ni. Na mestu tega pa si je takoj domislila v duhu, s kakim hohotom bi sprejele zgorej tak nasvet, če bi ga bila objavila. Saj se je godilo tudi to, da je bolehal gospod Dolinec; ali v sobani so se radi tega vendar ravno tako lepo zabavali.

Kar se tiče Vadviča, — ta nikakor ni zahteval, da bi se odložila zabava. Samo to je prosil soprogo, naj bi ostala pri njem, naj bi mu žrtvovala ta večer. To se je godilo v prvo, kar sta bila poročena. .

Lala je pritrdila, da ostane, dasi je bilo lahko uganiti, koliko jo je to stalo. Vsedla se je k moževi postelji v lepi spalni suknji, dajala mu zdravila, gledala ga s svojimi lepimi očmi, on pa je držal v dlani njeno roko in jo pritiskal včasih do razbe-ljenih ust. In njeno dolgo gledanje ga je

zazibalo v spanje, — zaspal je . . . navzlic temu, da so se zgoraj že oglašali glasbeni stroji, hoja, šum in ropot.

Po polnoči pa se je vzbudil; kajti strop nad njim je ječal pod nogami divjih plesalcev. Sveča je gorela na strani ne daleč od njega, in pri njenem svitu je opazil, da Lalina postelja ni bila dotaknjena; in — pri durih hropeča sobarica ga je spomnila, da so jo deli sem za slučaj, če bi se prebudil. Lala pa se ni mogla ustaviti skušnjavi in je šla nališpana na vrh.

Vadvič je hotel ustati takoj, napraviti se v plesno obleko in stopiti na vrh v sredo mej plesalce. Ali premislil se je; prsi so se mu dvigale, vzdihnil je, padel na podzglavje in bridko zaplakal.

«Ona nima srca! ona me ne ljubi!» je ponavljal vsred trpkih solz. Nú, te so mu vsaj nekoliko olajšale srce; upokojil se je, in ko se je pred jutrom žena povrnila, delal se je, kakor da spi.

Za par dnij je jel spet hoditi v šolo podučevat, — toda še bolj molčeč in čmeren. Nova misel se je bila ugnezdila v njegovi zmešani glavi: Če ga žena ne ljubi, to ga

morebiti tudi izdaja. In začel je gledati s sumljivim očesom mladino, ki jo je obkroževala; — ljubosumnost mu je utisnila svoje kremplje v srce, ki je bilo tedaj prosto saj od nje. In opazoval je vsako besedo, pogled, kretanje, — poslušal razgovore, — ta podla strast utiskala je svoj znak v ta plemeniti značaj in postala mu nova mučiteljka. In izmislil si je zvijačo, da bi se prepričal o tem. — Ko je bila spet naznanjena zabava v njegovi hiši, je povedal ženi, da ne bode mogel biti poleg, ker tega večera ima učiteljsko sejo, ki se bode morda dolgo vlekla. — Lala se je radovala vsled tega naznanila: kajti sitno jej je bilo motreče soprogovo oko. Ni sicer mislila, da bi mu bila nezvesta: kajti nihče njenih častilcev ni vzbujal v njej do zdaj posebnega čuvstva; ali tako malce namigovati vsem, — to jej je bila priljubljena zabava; le soprogoва pričujočnost jo je ovirala v tem. In zdaj bi torej še to odpadlo, — kakor je mislila.

Ali zmotila se je. Vadvičev kabinet se je tikal laboratorija; odtod so vedle zopet druge duri na stopnice; oba ključa je nosil Vadvič pri sebi. In ko so bili že začeli za-

bavo, je šel natihoma v laboratorij, odprl previdno duri svojega kabineta in tam pri njih je čakal, da niti vedel ni, česa. Ali nesreča je hotela, da ni čakal zastonj. In zvedel je, da njegov sum ni bil popolnem neopravičen. In ker je bil naš Vadvič dober človek, — poskrbel je, da nekomu ni bilo treba iskati niti durij niti stopnic; in prišel je po njih tako hitro, da mu nista bila ljuba niti ta naglica, niti ta način. —

Na to je zaprl Vadvič duri in se vrnil v kabinet; ali žene ni bilo več tú. Hotel je iti v salon; toda povrnil se je v laboratorij, zaprl se v njem, prižgal luč in jel prirejati nekaj.

Ta slučaj v kabinetu je bil oplašil Lalo spočetka; in ko je pri koncu zabave stopil Vadvič v salon, tresla se je na vsem telesu od strahú, da se jej približa. Ali našla je moža nepričakovano mirnega in celó veselega, — kakor se je zdelo. Pozdravljal je znance, razgovarjal se ž njimi, zagotavljal Pavlino, da mu je bilo žal, da se ni mogel udeležiti slavnosti ob njenem godu. Že davno ni bil tako vesel in prijazen v družbi.

Neki gost je opomnil tú, da bo čez nekoliko dni obletnica njiju poroke.

«Lala!» reče tedaj Vadvič ženi. «To bi vendar trebalo, da bi praznovali tako slaven spomin. Sreča je tako redka prikazen, da nama mora biti res praznik dan njenega začetka! Povabiva vse gospode, naj pridejo k nama onega dné!»

Prav radi so sprejeli vsí to vabilo, samo gospodinja se je nasmehnila bridko — morda prvikrat v življenju, — neka tuga se je prikradla v njeno srcé.

Ko so bili gostje odšli, legla je k počitku vsa nemirna, če tudi jej je bil mož voščil «lahko noč» in jo prav mirno poljubil na čelo; žal jej je bilo celó, da ni pridržala katere sestre čez noč.

Vendar je zaspala utrujena od dnevnih utisov. Toda vzbudila jo je kmalu neka čudna teža na prsih. In ko je odprla oči, je videla z največjim strahom moža, stoječega pred njo. Oprl je bil silne svoje roke na njene prsi in, gledajoč z zmešanimi očmi v njene oči, jo je vprašal: «Lala! Ali imaš dušo?... Povej, ali mari umeješ le mežurkati z očmi in glasiti se, če te kdo stisne?..

Ali imaš dušo? Govori, ne boj se! Nič ti ne storim slabega... Saj to ni tvoja krivda, če nimaš duše; pozabili so ti jo vložiti!»

In vedno je ponavljal to vprašanje. V tem se je Lala tresla od groze in jedva je mogla zajavkati: «O Bog, usmili se me!»

«Kako? Ali ti veš kaj o Bogu? Kdo pa je to? Ali je morda kak slaven plesalec? Ali je to morda kak novošegen ples? Ali Bog riše tako lepe punčike in jim daje take safirove oči?»

Ko je videl njeno silno grozo, se je vpokojil. Ustal je, pohajal po sobi, mel si razpaljeno čelo in naposled rekel počasi:

«Spi, spi, Lala! Nič slabega ti ne storim! Le glava me boli in pa srce!»

In znova se je izvil silen jok iz njegovih prsij in potolažil malo razburjene misli. Spal je potem nemirno, nekaj govoril, javkal kakor otrok, in zopet grozil komu. Gospa Vadvičeva pa je prebila ostalo noč v družbi vzbujenih slug, tresoča se od britkosti in ne vedoča, kaj jej je začeti.

Zjutraj se je vzbudil Vadvič ob navadnem času, izpil čaj ter odšel na gimnazij.

Nobena stvar v njem ni več kazala njegove norosti.

Lala je pobegnila k materi in jej povedala vse. Niso vedele, kaj začeti. Zdaj se jim je morda prvič pokazala potrebna Edmundova pomoč in njegov svēt. In poslali so torej ponj. Gospa Dolinčeva je bila tega mnenja, da treba odpraviti Vadviča čim prej v bolnišnico.

Edmunda pa je razburjala že sama misel o tem. Menil je, da je njegov prijatelj — ki je bil itak občutljiv — na prosto moral podleči presilni razdraženosti, in da bi bilo to uboj, če bi ravnali s silo ž njim v tem stanju; o tem niti govoriti ni, da bi izgubil še službo, če bi ga razglasili kot blaznega. In ta zadnji dokaz je prepričal še najbolj gospo Dolinčevo. Sklenili so, da se ne sme nasprotovati bolniku v nobeni reči, poslati mu zdravnika pod kako pretvezo, da treba pozornim biti in — čakati.

«In naposled, dovolite mi povedati» — je rekel Edmund, «da, če je Vadvič zares znorel, jaz se pač ne čudim temu».

V istem času je razlagal Vadvič strmečim dijakom sedmega razreda tako-le:

«Natura horret vacuum! (priroda se boji praznote) so govorili stari. In tudi mi ponavljamo za njimi to pravilo: da ni praznote v prirodi! A kaka zmota je to! Čujte mene in verujte: Nijeden Toricelli ne napravi umetno take praznote, kakor je v nekateri ženski glavi in srcú!»

Začudení vsled tega nepričakovanega obrata so se začeli dijaki pogledovati in šepetati mej seboj. Vadvič je zapazil ta utis svojih besedij.

«Ali se pohujšujete nad tem, kar sem rekel? In gotovo bi hotel vsak izmed vas prosvedovati proti temu, ker je imel mater, ki ga je ljubila, sestre, ki so ga negovale, in vse te ženske so imele srce polno sočutja, in glavo polno poštenih mislij? Ah! Tudi jaz sem imel tako mater, tudi jaz poznam moč ženske ljubavi, ki rosi na človeka kot blagoslov božji. Nočem žaliti vaših čustev in ne mislim žaliti ženstva sploh. Ali jaz vas ljubim, bratje moji, in rad bi vas rešil usode, kakeršna je dosegla mene samega. Čujte! Nikar ne verujte porcelanastim punčikam, naj bi tudi dihale v vas na vso moč, naj bi

vas tudi očarovale z najlepšimi očmi, naj bi tudi kazale, na videz, da imajo srce in dušo. Mehanična umetnost je dospela dandanes do take dovršenosti, da punčike s prazno glavo in kodeljo na mestu srca znajo plesati, vzdihovati, prevračati oči, prisegovati ljubezen in tako se pretvarjati, da bi jim utegnil verovati vsakdo izmej vas! Slušajte me! Tudi jaz sem veroval taki!... Ljubil sem naslikano punčiko kot svetost, kot živo ženo, ki mi prinese srečo! Ali pa veste, kaj take delajo? Ker nimajo lastnega srca, kra-dejo naše, — kakor pijavice izsesavajo kri iz njega s svojimi rožnatimi ustnami!... Njih oči nam izpijajo mozeg kakor tlačilna sesalka; ker so same popolnem prazne, delajo iz naših src pustino! Čuvajte se! Bog vas varuj, da bi se kdo oženil s porcelanasto punčiko: kajti potem bode preklinjal življenje, kakor se je to meni pripetilo!»

Vse to je izrekel Vadvič tako rekoč v jedni sapi; na to pa zalomil z rokama in skril v njih blede obličje, žalostno jecajoč.

Mej dijaki je nastal strah; spoznali so, da se je zmešalo njihovemu priljubljenemu profesorju. Nekdo je hitel iz razreda, pri-

nesel mu steklenico vode, ostali so obkrožili oder vsi užaljeni — dva sta utekla od strahu — a jeden se je zlobno smejal zaradi tako nenavadne razlage.

A Vadvič je prišel za časek zopet k sebi; ustal je, prešel nekolikokrat po šoli, poprosil dijake, naj bi se vrnili zopet na svoja mesta, rekel, naj mu dajo knjigo, da bo vedel, o čem ima danes razlagati; in polagoma, s težavo zbirajoč svoje misli, je dokončal predavanje, ki je bilo določeno za ta dan.

Dasi je šolska mladež ljubila svojega profesorja, vendar ni čudo, da ta nenavadni slučaj fizikalnega predavanja ni ostal tajen. Pripovedali so o tem, smejali se, tožili, in ta novica je prišla naposled tudi do naučne vlade. Drugo jutro je prišel sam vodja v šolo, ali Vadvič je že govoril spet pametno.

XIII.

Vse te govorice, ki so se širile po mestu, pa niso odvrnile gostov, povabljenih na obletnico Vadvičeve poroke. Dà, nekaka ra-

dovednost jih je zdaj še bolj vzbujala; in prišli so v velikem številu. Gospodar in gospodinja sta sprejemala uljudno vse goste. Lala se je čutila tem bolj varno, čim več je bilo ljudij — za slučaj, če bi jej hotel storiti mož kaj hudega v trenutku nove blodnje, — zdaj je imela vsaj varuhe v obrambo.

Kar se tiče Vadviča, ta se je kar lesketal od neke posebne veselosti, ki je vendar samo v Edmundu vzbujala sum. Skrbel je torej, da je bil blizo prijatelja in ga je spodbujal na razgovor.

«Ali veš?» reče mu tedaj Vadvič, «našel sem zdravilo za svoje živce. Vsi lekarniški pripomočki — to je bedarija; meni je treba zabave, razkošja, plesa — in to čez vso mero! Ali veš kaj?»

Prišla mi je na um zabavna domišlija! Izprosil sem si Lalo za ves večer na ples, plesala bodeva samo midva skupaj, kakor na poroko. Še nikdar nisem čutil take potrebe plesa, plesal bi celo s porcelanasto punčiko!...

Edmunda je še bolj vznemirila ta veselost, — in sklenil je, poskusiti vse, da bi ona ne prestopila mére.

Godba je bila izborna, postrežba prav dobra. Vadvič sam je gledal, da je šlo vse v redu; sobe so se svetile od samih lučij, vino najboljših vrst se je obilno točilo, že davno niso pametovali tako krasne zabave.

Po polnoči so sedli gostje k večerji, ki jo je bil izurjen kuhar izvrstno priredil. Smejali so se, šalili, pili. In še predno je prišel na vrsto šampanjec, so bili že vsi dobre volje. Edmund je izprosil Vadviča, naj ne pije — in torej tudi res ni pil. Samo zdravijco Lali izgovoril si je že naprej: in tega mu niso branili.

«Na zdravje zakonskih!» je vzkliknilo društvo mož, ki so ustajali s kupicami. «Naj živita sto let!»

«Z dovoljenjem!» se oglasi tú Vadvič. «Prvo napitnico pridržal sem danes za se. Napijam na zdravje svoje žene, ki mi je prinesla srečo in veselje. Živela!»

«Živela!» so vzkliknili znova. V tem pa se je približal Vadvič k Lali ter jo prosil, naj se dotakne z usti njegove kupice:

«Osladi mi vino, kakor si mi osladila življenje!»

Lala ni razumela do cela moža, ipak je pritaknila usta do roba kupice, in na to je on izpil kelih do dna.

«Nekako grenko je to vino!» šepnila je Lala, pokušajoč pijačo, ki jo je bila vzela pri tem v usta. Ali zdaj ni bilo časa, da bi se bila zanimala dalje s tem, kajti od vseh strani so se jej bližali gostje; in morala se je klanjati, zahvaljevati in trkati ž njimi.

Ko se je to končalo, se je obrnila Lala k možu; toda prestrašila se je radi njegove bledosti.

«Kaj ti je, za Boga!» ga je prašala in ustala.

Prijel jo je za roko.

«Položi mi dlan na čelo!» rekel je in oprl glavo ob rob naslonjača — «poglej mi še enkrat v oči, Lala, lepe oči imaš!... S tem, da si se dotaknila kupice s svojimi usti, osladila si mi strup. Zdrava bodi! zabavaj se dobro!»

«Pomoč! Zastrupljena sem!!» vzkrikne tú Lala in se zgane, — dočim je Vadvič padel na tla in se začel zvijati od bolečin.

Vse to se je zgodilo tako naglo, da večina gostov niti razumeti ni mogla, kaj se

tú vrší. Edmund pa je skočil hitro k prijatelju na pomoč, prihitel je tudi zdravnik, ki je bil navzoč mej gosti, in začeli so delati, da bi premagali strup, katerega vrsto so bili spoznali iz ostankov v kupici.

Nagla pomoč, laboratorij pri rokah, rešili so Vadviču življenje, — toda le golo življenje! Ugasnila je za vedno plamenica razumnosti, ki je nekdanj tako jasno svetila!..

Ves trud Edmundov in zdravnikov ni mogel pomagati. In ker se je bila bolnika stalno polastila — samomorilna besnost, ni mu hotel streči nikdo v hiši; in morali so ga odpeljati v bolnico sv. Ivana božjega, kjer so izročili nesrečnika posebni oskrbi in nadzorstvu.

Bolnik vedno trdi, da so ga oženili s porcelanasto punčiko, in svari vse, naj se čuvajo. Včasih preklinja, včasih pa plaka.

Obiskuje ga samo Edmund.

Pa Lala?

Lala je vzbudila sočutje v polovici mesta, — saj veste, kaj je svet. Tako lepa in že tako nesrečna! In nesreča je bila pri njej novo vabilo in mamilo, in safirove oči so dobile še več dražesti in miline.

Rodbina se je bala, da jo prime otožnost, in začeli so jo zabavati na vse mogoče načine; in vozili so jo v gledališča, napravljali zabavne večere v hiši...

In glejte! Posrečilo se je gospé Dolinčevi, da je rešila najmlajše dete. In Lalka je bila kmalu zopet dobre volje kakor prej.

Kaj dalje? Ne vem, bodočnost pokaže. Toda uganiti se že dá. Pravijo, da Vadvič dogoréva kakor sveča, — to je le prašanje časa. Lala ima se-vé več častilcev, torej...

Nú, mej tem pa je bilo videti, kakor prej, mater s štirimi hčeram — pohajati vsak dan čez Novi svet in Krakovsko predmestje vse lepo nališpane, vesele in smehljajoče se.

Ubogi Vadviči — idejalisti! Nu, pa: saj Varšava je daleč tam gori; pri nas pa menda — mari — morebiti vendar-le ni jednakega sadu take vzgoje, podobnih razmer — sličnih punčik — starih in mladih?!

„Slovanska knjižnica“

izhaja redno vsakega 15. dne v mesecu in stane vseltno 1 gld. 80 kr.

Doslej so izšli ti-le snopiči:

1. — „Ratmir“, češki spisal Jan Vávra, poslovenil Petrovič. Dodan je zgodovinski spis o dobi, ko se je vršila ta povest.
2. — I. „Pojdimo za Njim“. — II. „Angelj“. Poljski spisal Henrik Sienkiewicz; prvo poslovenil Petrovič, drugo † Fran Gestrin. — „Stanku Vrazu“, hrvaški speval August Šenoa.
3. — „Slučajno“, ruski spisal P. N. Polevoj, poslovenil J. Kogej. — II. „Amerikanci“, spisal I. I. Jasinski, poslovenil J. Kogej. — Dodan je pisek o pisatelju Polevem.
4. „Protivja“, slovaški spisala Ljudmila Podjavorinska, poslovenil Anoným. — Dodatek o Slovaki in pisateljici. — Azbuka za Slovence, Srbe in Ruse. — Gregorčičevi pesmi „Domovini“ in „Pri mrtvaškem odru“ v azbuki.
5. I. „Cesarja je bil šel gledat“ — II. „Pravda“. — III. „Prevžitkar“. Iz lužiškega poslovenil Simon Gregorčič ml. — IV. Članek: „O baltičkih Slovanih in Lužičanih“. Spisal Simon Gregorčič ml.
6. in 7. — I. „Stara Romanka“, poljski spisala E. Orzeszkova, poslovenil Vekoslav Benkovič.
8. — I. „Mali Zlatko“, češki spisal Jos. D. Konrad, poslovenil Vekoslav Benkovič. — II. „Pogumnim Bog pomaga“, ruski spisal P. N. Polevoj, poslovenil J. J. Kogej. — III. a) „Materne solze“, b) „Pesem obsojencev“, pesmi, ruski zložil Nekrasov; poslovenil Iv. Vesel-Vesnin; c) „Slovan jsem“, češka pesem.
9. — I. „Žalostna svatba“, poljski spisala Valerija Morzkowska, poslov. Pohorski — II. „Kako sem izpovedoval Turke“, češki spisal Jos. Holeček, poslovenil † Fran Gestrin.

10. — I. „Osveta“. Češki spisal Dragotin Sabina, poslovenil Radoslav Knaflič. — II. „Stric Martinek“, češki spisala Gabrijela Preissová, poslovenil † Fran Gestrin.
- *11. 12. 13. in 14. — Odiseja, povest slovenski mladini, pristo po Homerju spisal Andrej Kragelj.
15. — I. „Kjer je ljubezen, tam je Bog“, ruski spisal grof Leo Tolstoj, poslovenil Ad. Pahor. — II. „Rakvar“ Grobovščik, ruski spisal A. S. Puškin, poslovenil J. K.-j. — III. „Božena“, poslovenil iz češčine Růž.
16. — I. „Turopoljski top“, hrvaški spisal August Šenoa, poslovenil Peter Medvešček. — II. „Dvoboj“, češki spisal Svatopluk Čech, poslovenil J. M. Frankovski.
17. — Izbrani spisi Václava Koscáka. I. — Poslovenil I. M. Frankovski in Růž.
18. — Izbrani spisi Václava Koscáka II. —
19. — „Pošasti“. Češki spisal V. Beneš - Třebizský, poslovenil Z. Z. Trbojski.
20. 21. 22 in 23. — „Zaobljuba“. Hrvaški spisal Ferd. Bečić, poslovenil Pet. Medvešček. — „Štiri dni“, ruski spisal V. M. Garšin.
24. — I. „Čarovnica“, srbski spisal Velja M. Miljković, poslovenil Iva Sivec. II. „Tri smrti“, pripovedka grofa L. N. Tolstega, poslovenil Podravski.
25. — Narodne pripovedke v Soških planinah, zbral in napisal A. G. I.
26. — I. „Lotarijka“, hrvaški spisal Večeslav Novak. — II. „Izgubljeni sin“. Iz srbskega „Putnika“ l. 1862. — III. „Mrtvaška srajca“. Iz srbsčine po F. Oberkneževiču v „Putniku“ l. 1862. — Vse poslovenil Simon Gregorčič ml.
27. — „Preskušnja in rešitev“ ali „Domá najbolje“, češki spisal I. Čekal, poslovenil Simon Gregorčič ml.
28. — Petdesetletnica Simona Gregorčiča. — Drugo izdanje. 30 k.
29. — Narodne pripovedke v Soških planinah, zbral in napisal A. G. I.
30. — Iz spisov Pavline Pajkove.
31. — Slike iz Prage, — češki spisal E. Herold, poslovenil Jos. Faganelj.
32. — I. „Ne bodimo lipov les!“. Češki spisal Fr. Pravda (Vojtěch Hlinka), poslovenil Šimon Pomolov. — II. „Blazni goslar“, češki spisal Josip Kajetan Tyl, poslovenil A. Petrič.
33. — „Gardist“, češki spisal Alojzij Jirásek, posl. A. Benkovič.

- 34.** — I. „Abla“. — II. „O nepravem času“, spisala Milena Mrazović, poslovenila Minka V—ć. — III. „Iz sela“, spisal Ksaver-Šandor Gjalski, poslovenil Kosec.
- 35.** — „Gorjupa naša kupa“, poljski spisal Lucijan Tatomir („Lubawa“), poslovenil S. Tugomil. — „Kazančiči“. Povest iz življenja Bošnjakov. Hrvatski spisal Ivan Lepušić, poslovenil Ivan Čestimir.
- 36.** — „V gradu in pod gradom“, češki spisala Božena Nemčeva. Poslovenil Petrovič.
- 37.** — „Godčevska Lizika“. Pripovedka. Češki spisal Vítězslav Hálek. Posl. Anonym. — „Olga Žilinska“. Slika iz borbe Slovakov za svoj narodni obstanek. Spisal Jan Janča. Poslovenil Pohorski.
- 38.** in **39.** — „Izbrane pesmi“. Zložil Anton Funtek. 50 kr.
- 40.** — „Materin blagoslov“. Igra v treh dejanjih. Spisal Anton Klodič-Sabladoski.
- 41.** — „Posavček“. Slika iz življenja v polpretekli dobi. Spisal Anton Sušnik.
- 42-43.** — I. „Smodin“. Povest. Spisal Dobrávec. — II. „Za negotovimi težnjami“. Vaška povest. Slovaški spisala Ljudmila Podjavorinská, poslovenil Anonym.
- 44-45.** — Poezije. Zložil Josip Pagliaruzzi-Krilan. II. 50 kr.
- 46.** — „Ikonija“, vezirjeva mati. Srbski spisal Čeda Mijatović. — Poslovenil Podravski.
- 47.** — „Narodne pripovedke v Soških planinah“. III. — Iz zbirke Jos. Kende in A. G.
- 48-49.** — Poezije. Zložil Josip Pagliaruzzi-Krilan. I. 50 kr.
- 50-51.** — „Preko morja“. Hrvatski spisal Evgenij Kumičić. Poslovenil A. Z. Lovanski.
- 52-53-54.** — „Zbrani spisi“. III. knjiga. Spisal Josip Pagliaruzzi-Krilan. 60 kr.
- 55-56.** — „Kapitanova hči“. Ruski spisal A. S. Puškin. Poslovenil Semen Semenovič.
- 57-58-59.** — Povesti s potovanja. Spisala Ana Řehaková. Poslovenila A. Dermôta in J. Kunšič. — Korotanske povesti. Spisala Gabrijela Preissová. Poslovenil Dermôta. 60 kr.
- 60-61.** — Poezije. Zložil Zamejski.
- 62-63.** — „Márica“. Spisal Ljuba Babić (Gjalski). Poslovenil Vinko Vinič.
- 64.** — „Punčika“. Mestni obraz. Poljski spisal Stanisław Grudziński. Poslovenil S. P—ov.